

Univerzita Karlova v Praze
Matematicko-fyzikální fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Lýdia Godušová

Deriváty z hlediska finanční matematiky a účetnictví

Katedra pravděpodobnosti a matematické statistiky

Vedoucí bakalářské práce: RNDr. Jitka Zichová, Dr.

Studijní program: Matematika

Studijní obor: Finanční matematika

2008

Touto cestou by som sa chcela poďakovať vedúcej mojej bakalárskej práce RNDr. Jitke Zichovej, Dr. za jej pripomienky, návrhy a materiály, ktoré mi poskytla. Zároveň by som sa chcela poďakovať Márii Špakovej za jazykovú korektúru.

Prehlasujem, že som svoju bakalársku prácu napísala samostatne a výhradne s použitím citovaných prameňov. Súhlasím so zapožičiavaním práce a jej zverejňovaním.

V Praze dne 23.5.2008

Lýdia Godušová

Obsah

1	Finančné deriváty	6
1.1	Futures	7
1.2	Forward	7
1.3	Swap	7
1.4	Opcia	8
1.5	Ďalšie základné pojmy	9
2	Účtovníctvo	10
2.1	Účtovné výkazy	11
2.2	Metóda účtovania	12
2.3	Podvojnosť	12
2.4	Účtová osnova	12
2.5	Účtovné štandardy	13
3	Deriváty z hľadiska účtovníctva	15
3.1	IAS 32 - Finančné nástroje: Zverejnenie a prezentácia	15
3.1.1	Základné pojmy	16
3.1.2	Zverejňovanie	17
3.1.3	Všeobecné požiadavky	17
3.1.4	Informácie zverejňované o zásadách riadenia rizík	18
3.1.5	Ocenenie reálnou hodnotou	20
3.2	IAS 39 - Finančné nástroje: Vykazovanie a oceňovanie	20
3.2.1	Definícia derivátu	20
3.2.2	Vložený derivát	21
3.2.3	Účtovanie	22
3.2.4	Oceňovanie	23
3.2.5	Zníženie hodnoty finančných aktív	24
3.2.6	Zaisťovací nástroj	24

3.2.7	Zaisťovacie účtovníctvo	25
3.3	České účtovné štandardy	26
3.3.1	Definícia derivátu	26
3.3.2	Typy derivátov	26
3.3.3	Vložené deriváty	27
3.3.4	Účtovanie	28
3.3.5	Zaisťovanie	29
3.4	Príklady účtovania o derivátoch	29
3.4.1	Účtovanie pevných terminovaných operácií	30
3.4.2	Účtovanie opcí	31
3.4.3	Príklad - akciové opcie	32
4	Deriváty z hľadiska finančnej matematiky	37
4.1	Forward	37
4.1.1	Oceňovanie forwardov	38
4.2	Futures	39
4.2.1	Oceňovanie futures	39
4.3	Swap	39
4.3.1	Oceňovanie swapov	39
4.4	Opcia	41
4.4.1	Put - call parita	42
4.4.2	Black-Scholesova formula	42
4.4.3	Mertonov model	44
A	Český účetní standard pro podnikatele č. 009 - Deriváty	45
B	Český účetní standard pro finanční instituce č. 110 - Deriváty	46
C	Smerná účtová osnova pre podnikateľov	57
	Literatura	68

Název práce: Deriváty z hlediska finanční matematiky a účetnictví

Autor: Lýdia Godušová

Katedra (ústav): Katedra pravděpodobnosti a matematické statistiky

Vedoucí bakalářské práce: RNDr. Jitka Zichová, Dr.

e-mail vedoucího: Jitka.Zichova@mff.cuni.cz

Abstrakt: V tejto práci sú popísané základné informácie o najbežnejších finančných derivátoch. Práca sa zaoberá problematikou úpravy derivátov, a to ako podľa českých účtovných štandardov, tak podľa Medzinárodných štandardov finančného vykazovníctva (IFRS). Rozoberajú sa v nej základné schémy účtovania derivátových transakcií a v prílohe je priložený prehľad českých predpisov, ktoré sa derivátov týkajú. V poslednej časti práce sú deriváty predložené z pohľadu finančnej matematiky, konkrétne z hľadiska výpočtu cien derivátov a ich oceňovania.

Klíčová slova: finančné deriváty, oceňovanie derivátov, IAS 32, IAS 39

Title: Derivatives in financial mathematics and in accounting

Author: Lýdia Godušová

Department: Department of Probability and Mathematical Statistics

Supervisor: RNDr. Jitka Zichová, Dr.

Supervisor's e-mail address: Jitka.Zichova@mff.cuni.cz

Abstract: In this work, the basic information about the most common financial derivatives is studied. There are presented the regulations of the derivatives according to the Czech accounting standards as well as International Financial Reporting Standards (IFRS). There are analysed the basic schemes of posting of the derivative transactions and in appendix, there are the regulations which are applied to the derivatives. In the last chapter, there are derivatives from the view of the financial mathematics, especially the pricing of the derivatives.

Keywords: financial derivatives, pricing of derivatives, IAS 32, IAS 39

Kapitola 1

Finančné deriváty

Derivát je finančný inštrument s nasledujúcimi charakteristikami:

- jeho cena je odvodená od podkladového nástroja a závisí na úrokovej sadzbe, kurze cenného papiera, cene komodity, menovom kurze, cenovom indexe, úverovom ratingu alebo indexe, resp. na inej podkladovej premennej,
- má termínový charakter, tzn. že vždy uplynie určitý čas medzi uzavretím obchodu a jeho vysporiadaním,
- za jeho zjednanie sa obvykle neplatí žiadna finančná čiastka.

Podľa podkladových inštrumentov poznáme deriváty úrokové, menové, akciové, komoditné a úverové. Iné členenie derivátov je:

- pevné (nepodmienené) termínované operácie - patria sem forwardy, futures a swapy,
- opčné termínované operácie – opcie.

Pevný obchod je termínovaný obchod, ktorý sú obaja účastníci povinní k dátumu splatnosti uskutočniť, tzn. jedna strana sa zaväzuje k predaju a druhá strana k nákupu vopred dohodnutého množstva podkladového aktíva za vopred stanovenú cenu.

1.1 Futures

Futures je dohoda uzatvorená medzi dvoma stranami o predaji alebo nákupe podkladového aktíva štandardizovaného množstva komodity vopred špecifikovanej kvality v určitom momente v budúcnosti za vopred dohodnutú cenu. Cena je daná ponukou a dopytom na trhu. Tieto kontrakty sú obchodovateľné výhradne na burzách, základné zmluvné podmienky vyhlasuje burza. Zmluvné strany nevstupujú do kontraktu priamo, ale prostredníctvom clearingového centra, ktoré rozdeľuje peniaze medzi ziskové a stratové strany a tým garantuje dodržanie zmluvných záväzkov medzi oboma stranami.

1.2 Forward

Forward môžeme charakterizovať ako dohodu uzatvorenú medzi dvoma stranami o predaji alebo nákupe určitého podkladového aktíva v danom okamihu v budúcnosti za vopred stanovenú cenu. Kontrakt je individuálne zjednaný termínovaný obchod na mimoburzových trhoch. Tieto obchody nie sú vysporiadované denne, ale až v okamihu realizácie kontraktu. Dátum vysporiadania a ostatné podmienky závisia na dohode oboch zmluvných strán, ktoré sú na rozdiel od futures kontraktov známe. Zmluvné strany vstupujú do kontraktu priamo, nie je medzi nimi žiadny sprostredkovateľ a neexistuje žiadna záruka, že zmluvné strany svoje záväzky splnia.

1.3 Swap

Swap je neštandardizovaná mimoburzová dohoda medzi dvoma (alebo viacerými) stranami o výmene budúcich platieb z podkladového aktíva v budúcnosti za vopred stanovenú cenu. Môže sa jednať o výmeny pevných (príp. neznámych) čiastok v hotovosti v jednej mene za dosiaľ neznáme čiastky v hotovosti v tej istej mene; o výmenu čiastok v hotovosti v jednej mene za pevné či dosiaľ neznáme čiastky v inej mene, za akciové nástroje (akciový swap), či za komoditné nástroje (komoditný swap). Najčastejšie sa viažu na úrokovú sadzbu alebo menu, na aktíva, predovšetkým na dlhopisy. Od forwardov a futures sa líšia tým, že plnenie swapu nie je jednorázové, ale opakované. Tento kontrakt sa používa za účelom riadenia rizika, ku špekulácii a hlavne k zníženiu transakčných nákladov.

Úrokový swap

Menový swap predstavuje dohodu dvoch zmluvných strán, ktoré si na určitý čas vzájomne vymenia splatný úrokový záväzok alebo pohľadávku. Hlavným motívom na uskutočňovanie a uzatváranie úrokových swapov je zaistenie sa voči riziku vyplývajúcejmu zo zmien úrokových sadzieb. U úrokových swapov je charakteristické, že pri nich dochádza len k výmene úrokových platieb.

Menový swap

Úrokový swap môžeme charakterizovať ako výmenu fixného objemu jednej meny za menu inú pri dohodnutom aktuálnom spotovom kurze. Slúži hlavne k prekonaniu prechodného nedostatku likvidity v jednej mene pri súčasnom prebytku likvidity v mene inej.

1.4 Opcia

Opcie predstavujú individuálne mimoburzové termínované kontrakty, ktoré dávajú svojmu majiteľovi právo, nie však povinnosť, na nákup alebo predaj podkladového aktíva za vopred zjednaných podmienok. Opcia teda patrí medzi podmienené kontrakty, pretože kupujúci má právo požiadať o plnenie, ale nie je povinný realizovať kontrakt v podmienkach pre neho nevýhodných. Za toto právo musí zaplatiť druhému účastníkovi kontraktu, ktorý je pasívny, opčnú prémiiu.

Opcie z hľadiska uplatnenia budúcej požiadavky na nákup, resp. predaj podkladového aktíva:

- európske opcie - možno ich realizovať iba v deň splatnosti,
- americké opcie - možno ich realizovať kedykoľvek pred dňom splatnosti, vrátane tohoto dňa.

Z pohľadu realizácie obchodu delíme opcie na tieto typy:

- kúpna (call) opcia
- predávajúca (put) opcia

Call opcia

je opcia, kde kupujúci tohto kontraktu môže zakúpiť v budúcnosti určité aktívum za dohodnutú cenu. Predávajúci (vystavovateľ) má povinnosť toto aktívum dodať za vopred stanovenú cenu. Táto povinnosť mu vznikne až vtedy, keď kupujúci túto opciu uplatní.

Put opcia

je opcia, ktorá dáva svojmu majiteľovi právo predať k určitému budúcemu dátumu dohodnuté množstvo aktíva za pevne dohodnutú cenu. Predávajúci má povinnosť toto aktívum kúpiť od držiteľa v prípade, že držiteľ opcie sa rozhodne svoju opciu uplatniť.

1.5 Ďalšie základné pojmy

Dlhá pozícia

Dlhá pozícia je situácia, v ktorej subjekt vlastní alebo kúpil na trhu finančný nástroj a zatiaľ ešte nedošlo k vysporiadaniu.

Krátka pozícia

Krátka pozícia je naopak situácia, v ktorej má subjekt záväzok dodať finančný nástroj, alebo ho na trhu predal a vysporiadanie sa uskutoční v budúcnosti.

Reálna hodnota

Reálna hodnota je čiastka, za ktorú je možné vymeniť aktívum alebo predať záväzok medzi dobre informovanými stranami, ktoré chcú transakciu uskutočniť. Táto transakcia je uskutočnená za aktuálnych tržných podmienok.

Kapitola 2

Účtovníctvo

Účtovníctvo je usporiadaná sústava informácií o stave majetkových účastí podniku a ich pohybe, pomocou ktorej sa zisťuje, meria a hodnotí podnikateľská činnosť. Poskytuje objektívne informácie o stave majetku, vlastného imania, záväzkoch, výnosoch, nákladoch, príjmoch, výdavkoch a výsledku hospodárenia v peňažných jednotkách a o hospodárskej situácii podniku. Jeho cieľom je pravdivé a verné zachytenie finančnej situácie podniku.

Majetkom podniku rozumieme všetky prostriedky, ktoré podnik používa ku svojej činnosti. Existujú dva pohľady na majetok:

1. hľadisko formy, v ktorej sa majetok nachádza – aktíva
2. hľadisko zdrojov financovania – pasíva.

Aktíva sú majetkové účasti oceniteľné v peniazoch, ktorými podnik plne disponuje, očakáva sa od nich budúce zväčšenie prospechu.

Aktíva delíme na:

1. dlhodobé aktíva, napríklad: pozemky, stavby, software, goodwill (dobré meno podniku), poskytnuté dlhodobé pôžičky;
2. krátkodobé (obežné) aktíva, napríklad: materiál, tovar, peňažné prostriedky (hotovosť, peniaze na bankových účtoch), akcie, krátkodobé pohľadávky;
3. prechodné aktíva, napríklad: platba nájomného (tzn. náklad budúcich období; výdaj máme teraz, náklad v ďalšom období);

Pasíva sú zdroje financovania, tzn. vlastné zdroje a podnikové bremená, ocniteľné v peniazoch, za ktoré podnik v plnom rozsahu zodpovedá a od ktorých očakáva budúce zníženie prospechu.

Pasíva delíme na:

1. vlastné zdroje, napríklad: základný kapitál, prijaté dary, fondy zo zisku;
2. cudzie zdroje, napríklad: dlhy voči dodávateľom, prijaté úvery, rezervy;
3. prechodné pasíva, napríklad: príjem platby za nájom (tzn. výnos budúcich období; príjem máme teraz, výnos v ďalšom období);

Medzi aktívami a pasívami existuje rovnováha v podobe tzv. **bilančnej rovnosti**, tzn. že súčet všetkých aktív je rovný súčtu všetkých pasív v peňažnom ocenení.

2.1 Účtovné výkazy

Účtovné výkazy sa povinne zostavujú ku koncu roka v rámci účtovnej uzávierky. Skladajú sa zo súvahy a výsledovky.

Súvaha informuje užívateľa o finančno-majetkovej situácii podniku k určitému dátumu. Súvaha je prehľadná zostava aktív a pasív podniku. Musí byť vyvážená, teda zachováva sa bilančná rovnosť. Zostavuje sa na začiatku účtovného obdobia, na konci účtovného obdobia a za mimoriadnych okolností.

Úlohou súvahy je podať prehľad o záväzkoch a majetku určitého podniku k určitému dátumu. Môže slúžiť aj na výpočet výsledku hospodárenia.

Súvahový deň je dátum, ku ktorému sa vyhotovuje uzávierka.

Výsledovka je ukazovateľ hospodárskeho výsledku v danom roku. Informuje o finančnej výkonnosti podniku a charakterizuje zmeny v majetku podniku počas roku. Jej výsledkom je určenie zisku alebo straty. Tvoria ju súpisy nákladov a výnosov.

Náklady predstavujú vstupy do podnikateľskej činnosti. Znižujú ekonomický prospech. Prejavujú sa úbytkom aktív alebo zvýšením cudzích zdrojov.

Výnosy naopak predstavujú výstupy z podnikateľskej činnosti. Zvyšujú ekonomický prospech. Prejavujú sa zvýšením aktív alebo znížením cudzích zdrojov.

2.2 Metóda účtovania

Základným prostriedkom v účtovníctve je účet. Je to základný triediaci prvok účtovníctva. Chápeme ho ako tabuľku s dvoma stranami:

- ľavá: MD (Má dať), na ľarchu účtu, debetná (dlžnícka) strana
- pravá: D (Dal), v prospech účtu, kreditná (veriteľská) strana

Funkcia účtu je zotriediť údaje o hospodárskych operáciách podľa jednotlivých druhov aktív, pasív, nákladov a výnosov a vďaka podvojnosti sledovať ich protikladné pohyby. Tie umožňujú sledovať hospodárske operácie počas obdobia priebežne.

2.3 Podvojnosť

Pretože majetok podniku sledujeme z dvoch pohľadov, všetky zmeny na majetku sa prejavujú obojstranne. Každá udalosť, ktorú účtujeme, ovplyvňuje vždy dva rôzne účty, pričom rovnováha medzi dvoma pohľadmi na majetok zostáva zachovaná. Každú operáciu teda zapisujeme do dvoch účtov na opačné strany v rovnakej čiastke, a to do jedného účtu na stranu MD a do druhého na stranu D. U aktív a nákladov účtujeme prírastky počiatočný a konečný stav na stranu MD a úbytky na stranu D. U pasív a výnosov ich účtujeme naopak. Dvojica účtov pre konkrétnu operáciu sa nazýva súvzťažné účty.

2.4 Účtová osnova

Účtovná osnova je zoznam účtov, ktorý môže podnik používať. Rôzne účtovné jednotky používajú inú účtovnú osnovu. Rozlišujeme tieto typy účtovnej osnovy:

- podnikatelia
- banky
- poisťovne
- rozpočtové orgány a príspevkové organizácie

- politické strany, občianske združenia a nezárobkové organizácie

Účtovná osnova pre podnikateľov sa javí ako základná, od nej sa odvíjajú ostatné účtovné osnovy.

Syntetické účty vznikajú rozkladom súvahy a výsledovky. Zachytávajú všetky hospodárske operácie podniku. Je v nich aplikovaný princíp podvojnosti. K týmto účtom sa zriaďujú **analytické účty**, ktoré slúžia k spodrobneniu syntetických účtov. Vznikajú podľa potrieb podniku.

2.5 Účtovné štandardy

Účtovné štandardy sú pravidlá, ktorými sa spoločnosť riadi pri vedení finančného účtovníctva a zostavovaní účtovnej uzávierky. Určujú priamo obsah, rozsah a formu finančných výkazov účtovnej uzávierky.

V Českej republike existujú České účtovné štandardy. Sú súčasťou legislatívy ČR a sú zviazané s daňovými predpismi a obchodným právom.

Svetová ekonomika sa už mnoho rokov snaží odbúrať rozdiely medzi účtovnými systémami a predpismi v jednotlivých krajinách s cieľom rovnocennosti informácií poskytovaných účtovníctvom v záujme ich porovnateľnosti. Tomu hovoríme medzinárodná harmonizácia účtovníctva. V rámci tohto procesu boli v Českej republike zavedené medzinárodné účtovné štandardy (IAS – International Accounting Standards), ktoré vychádzajú z účtovných zásad.

Medzi všeobecné účtovné zásady patria:

- Zásada verného a pravdivého zobrazenia skutočnosti
- Zásada oceňovania v historických cenách
- Realizačný princíp (moment realizácie nákladov a výnosov sa nekryje s pohybom peňazí)
- Zásada opatrnosti (vykazovanie očakávaných a neistých nákladov, avšak nie neistých ziskov)
- Vecne priradovať náklady výnosom
- Konzistencia medzi účtovnými obdobiami
- Objektívnosť informácií

- Zásada materiálnosti (účtovníctvo obsahuje len také informácie, ktoré sú pre užívateľa významné z hľadiska jeho podnikateľskej činnosti)
- Relevantnosť pre užívateľa (prednosť obsahu pred formou)
- Zrozumiteľnosť

Kapitola 3

Deriváty z hľadiska účtovníctva

Prepojenosť jednotlivých ekonomík vedie aj ku snahám o zblíženie systému účtovníctva jednotlivých krajín a dosiahnutie medzinárodnej porovnateľnosti výsledkov účtovníctva. V Európe na seba prevzala túto úlohu IASB (International Accounting Standards Board), ktorá vytvorila Medzinárodné účtovné štandardy (IAS - International Accounting Standards). Tie sú v dnešnej dobe nahradené upravenými Medzinárodnými štandardami účtovného výkazníctva (IFRS - International Financial Reporting Standards). Derivátové kontrakty teda môžeme účtovať podľa dvoch vetiev, a to podľa českej vetvy a vetvy medzinárodného vykazovania.

Podľa IFRS sa k derivátom vyjadríme na základe nasledujúcich štandardov:

- IAS 32 Finančné nástroje: Zverejnenie a prezentácia,
- IAS 39 Finančné nástroje: Vykazovanie a oceňovanie.

3.1 IAS 32 - Finančné nástroje: Zverejnenie a prezentácia

Cieľom tohto štandardu je umožniť lepšie porozumenie používateľom účtovnej uzávierky významu súvahových a podsúvahových finančných nástrojov pre podnikový finančný stav, výnosnosť a peňažné toky. Stanovuje základné zásady klasifikácie nástrojov ako pasíva alebo imania.

3.1.1 Základné pojmy

Finančný nástroj je akákoľvek zmluva, na základe ktorej vzniká finančné aktívum jednej účtovnej jednotky a zároveň finančný záväzok alebo kapitálový nástroj inej spoločnosti.

Finančné aktíva

- peniaze a peňažné prostriedky,
- zmluvné práva prijať peňažné prostriedky alebo iné aktívum od iného podniku,
- zmluvný nárok vymeniť s iným podnikom finančné aktíva alebo záväzky za podmienok pre účtovnú jednotku potenciálne výhodných,
- kapitálový nástroj inej účtovnej jednotky.

Finančné záväzky

- zmluvná povinnosť predať inému podniku peňažné prostriedky alebo iné finančné aktíva,
- zmluvná povinnosť vymeniť s iným podnikom finančné aktíva alebo záväzky za podmienok pre podnik potenciálne nevýhodných.

Kapitálový nástroj

spĺňa tieto charakteristiky:

- neobsahuje povinnosť platiť alebo predať peňažný prostriedok či iné finančné aktívum druhej spoločnosti alebo zmeniť finančné aktívum alebo finančný záväzok s inou firmou za podmienok pre eminenta potenciálne nevýhodných,
- môže byť uhradený vlastnými kapitálovými nástrojmi účtovnej jednotky a ak:
 - je derivát, musí byť uhradený len výmenou fixnej čiastky v hotovosti za pevne stanovený počet vlastných kapitálových nástrojov,
 - nie je derivát, nesmie obsahovať záväzok eminenta predať premenlivý počet vlastných kapitálových nástrojov.

Finančné nástroje v súlade s požiadavkami IAS 1 (zostavovanie a zvereňovanie účtovnej uzávierky) členíme podľa likvidnosti na dlhodobé a krátkodobé, v súlade s účelom ich zaobstarania a podľa doby splatnosti. Podľa tohto kritéria je potrebné klasifikovať finančné aktíva a záväzky v rámci jednotlivých vyššie uvedených portfólií.

3.1.2 Zverejňovanie

Štandard IAS 32 špecifikuje informácie, ktoré je nutné uvádzať o finančných nástrojoch v prílohe k účtovnej uzávierke. Zverejňovať je potrebné informácie o faktoroch, ktoré ovplyvňujú výšku, časový priebeh a pravdepodobnosť budúcich peňažných tokov súvisiacich s finančnými nástrojmi, účtovné metódy použité pri účtovaní o týchto nástrojoch, informácie o charaktere a rozsahu používania finančných nástrojov, o podnikateľských zámeroch, ku ktorým finančné nástroje slúžia, o súvisiacich rizikách a zásadach, ktoré vedenie uplatňuje pri kontrole týchto rizík.

3.1.3 Všeobecné požiadavky

V štandarde sa hovorí, že v dôsledku transakcií s finančnými nástrojmi môže dôjsť k tomu, že účtovná jednotka na seba vezme alebo naopak na inú stranu prevedie jeden alebo viac z týchto typov finančných rizík:

- tržné riziko, pod ktoré spadá kurzové riziko, riziko úrokovej miery a cenové riziko
- úverové riziko
- riziko likvidity
- riziko peňažných tokov

V účtovnej uzávierke je o rizikách, predovšetkým o tých, ktoré sú uvedené vyššie, nutné uviesť tiež informácie, ktoré užívateľom pomôžu vyhodnotiť mieru rizika, ktorému je účtovná jednotka v súvislosti s používanými finančnými nástrojmi vystavená.

Kurzové riziko

je riziko, že bude dochádzať ku zmenám v hodnote finančného nástroja v závislosti na zmene kurzov cudzej meny.

Riziko úrokovej miery

je riziko, že bude dochádzať k zmenám hodnoty finančného nástroja v závislosti na tržných úrokových mierach.

Cenové riziko

je riziko, že bude dochádzať k zmenám hodnoty finančného nástroja v dôsledku zmien tržných cien.

Úverové riziko

je riziko, že jedna zmluvná strana nesplní svoj záväzok, a tak druhej strane spôsobí finančnú stratu.

Riziko likvidity

charakterizujeme tak, že účtovná jednotka sa stretáva s problémami pri získavaní peňazí potrebných pre splnenie zmlúv.

Úverové riziko peňažných tokov

znamená, že bude dochádzať ku zmenám budúcich peňažných tokov finančných nástrojov v závislosti na zmenách tržných úrokových mier.

3.1.4 Informácie zverejňované o zásadách riadenia rizík

V súlade s IAS 32 musí účtovná jednotka v prílohe alebo v komentári k účtovným výkazom popísať svoje ciele a zásady v oblasti riadenia finančných rizík, vrátane zásad zaistenia všetkých hlavných typov očakávaných transakcií, u ktorých bolo použité účtovanie o zaistení (hedgingu). Pri finančných nástrojoch vykazovaných v súvahe už teda nemusíme opakovať informácie popísané v komentári. Pri finančných nástrojoch nevykazovaných v súvahe sa o nich musia zverejniť údaje. Miera podrobnosti informácií zverejnených v účtovnej uzávierke závisí na posúdení relatívneho významu daného finančného nástroja.

Pre finančné aktíva, finančné záväzky a finančné nástroje sa v súvahe musia zverejniť:

- informácie o súvahe charakteru finančného nástroja vrátane podmienok, ktoré môžu ovplyvniť výšku, časový priebeh a pravdepodobnosť budúcich peňažných tokov,
- účtovné pravidlá a metódy používané podnikom vrátane kritérií pre účtovanie a spôsob oceňovania.

Ak finančné nástroje, držané alebo vydané jednotkou, tvoria potenciálne významné vystavenie sa rizikám, obsahujú:

- základnú, uvádzanú, menovitú alebo inú podobnú hodnotu, ktorá pre niektoré derivátové nástroje môže byť sumou, z ktorej vychádzajú budúce platby;
- dátum splatnosti, uplynutia alebo vykonania;
- opcie skorého vyrovnania držané jedným zo zmluvných strán, vrátane obdobia, v ktorom možno opcie realizovať a realizačnej ceny alebo rozsahu cien;
- opcie, držané hociktorým z účastníkov nástroja na konverziu nástroja do alebo výmenu za iný finančný nástroj alebo nejaký iný majetok alebo záväzok vrátane obdobia, v ktorom, resp. dátumu, ku ktorému možno opcie realizovať a pomery konverzie alebo výmeny;
- čiastku a termíny plánovaných budúcich peňažných príjmov a platieb istiny nástroja, vrátane splátkového kalendára a umorovacieho fondu;
- stanovenú sadzbu alebo veľkosť úroku, dividend alebo inej pravidelnej návratnosti istiny a časového harmonogramu splátok;
- záruku držanú u finančného majetku, alebo pozastavená u finančného záväzku;
- nástroj, prostredníctvom ktorého sú peňažné toky vyjadrené v mene odlišnej od funkčnej meny, v ktorej sú príjmy a platby požadované;
- všetky podmienky nástroja alebo súvisiacu dohodu, ktorá by v prípade porušenia významne zmenila ktorúkoľvek z ostatných podmienok.

3.1.5 Ocenenie reálnou hodnotou

IAS 32 definuje reálnu hodnotu ako čiastku, za ktorú by bolo možné vymeniť aktívum alebo vyrovnať záväzok v transakciách medzi znalými a ochotnými stranami.

Pre účely účtovnej uzávierky je podnik väčšinou schopný stanoviť spoľahlivý odhad reálnej hodnoty finančného nástroja. Sú to nasledujúce prípady:

- finančný nástroj, u ktorého existuje publikovaná cena na aktívnom verejnom trhu s cennými papiermi,
- úver, ktorý bol ocenený nezávislou ratingovou agentúrou a u ktorého je možné spoľahlivo stanoviť hodnotu súvisiacich peňažných tokov,
- finančný nástroj, u ktorého existuje spoľahlivý model oceňovania a údaje vložené do tohto modelu je možné spoľahlivo posúdiť, pretože pochádzajú z aktívneho trhu.

Pri stanovení reálnej hodnoty svojích finančných aktív podnik berie do úvahy svoju súčasnú pozíciu.

Definícia reálnej hodnoty je založená na predpoklade, že podnik bude stále fungovať a že neexistuje zámer ani potreba dať podnik do likvidácie alebo významne ovplyvniť jeho činnosť.

3.2 IAS 39 - Finančné nástroje: Vykazovanie a oceňovanie

Cieľom tohto štandardu je stanoviť princípy na vykazovanie, oceňovanie a zverejňovanie informácií o finančných nástrojoch v účtovnej uzávierke podnikateľských organizácií. Taktiež sa zaoberá problematikou zaistovacieho účtovníctva.

3.2.1 Definícia derivátu

Derivát je finančný nástroj, ktorý spĺňa podmienky uvedené v [1]:

- jeho hodnota sa mení v závislosti na zmene úrokovej sazby, ceny finančného nástroja, ceny komodity, menového kurzu, cenového indexu. Mení sa tiež na základe úverového ratingu alebo indexu, resp. v závislosti na inej premennej (tieto premenné sú označované ako podkladové aktíva)
- nevyžaduje žiadnu počiatočnú investíciu, resp. počiatočná investícia je nižšia, než by bola požadovaná u ostatných typov zmlúv, u ktorých by bolo možné očakávať podobnú reakciu na zmeny tržných podmienok,
- bude vysporiadaný v budúcnosti.

Derivát môže podniku priniesť v závislosti na zmenách podkladového nástroja buď pohľadávku alebo záväzok. Podľa toho vykazujeme deriváty ako finančné aktíva či finančné záväzky držané k obchodovaniu. Vykazujeme ich v reálnej hodnote.

3.2.2 Vložený derivát

Vložený derivát je zložka hybridného (kombinovaného) nástroja, ktorý obsahuje nederivátovú hostiteľskú (základnú) zmluvu, v ktorej sa niektoré peňažné toky menia podobným spôsobom ako u derivátov.

Vložený derivát nesmie byť od zmluvy oddeliteľný a samostatne prevoditeľný na základe zmluvy na tretiu stranu, ani nesmie mať inú protistranu ako hostiteľská zmluva.

Vzhľadom k tomu, že vlastný derivát môže niesť rovnaké riziká alebo prínosy pre účtovnú jednotku, ako by niesol derivát samostatný, je potrebné sa týmto rizikám vyhnúť.

Vložený derivát oddeľujeme od hostiteľskej zmluvy v niekoľkých prípadoch:

- ekonomická charakteristika a riziko vloženého derivátu nie sú úzko prepojené s ekonomickou charakteristikou a rizikom základnej zmluvy,
- samostatný nástroj s rovnakými podmienkami ako vložený derivát spĺňa definíciu derivátu,
- hybridný nástroj sa neúčtuje v reálnej hodnote, pričom by sa zmeny reálnej hodnoty vykazovali ako zisk alebo strata (tzn. derivát, ktorý sa vkladá do finančného aktíva alebo finančného pasíva v reálnej hodnote prostredníctvom zisku alebo straty, sa nevykazuje oddelene).

3.2.3 Účtovanie

V súvahe je zachytené finančné aktívum alebo záväzok, keď sa stane stranou zmluvného vzťahu týkajúceho sa finančného nástroja.

Účtovanie o nákupe alebo predaji finančného aktíva môžeme robiť buď k dátumu obchodu, alebo k dátumu vysporiadania. Ak sa však rozhodneme účtovať jednou metódou, je nutné pri tejto metóde zostať a dôsledne ju uplatňovať pre všetky prípady nákupu alebo predaja finančných aktív.

Účtovanie má nasledujúce rysy:

- K dátumu obchodu:
 - zachytenie aktív, ktoré má podnik k dátumu obchodu prijať, alebo záväzkov, ktoré má uhradiť,
 - odúčtovanie predaného aktíva a zaúčtovanie pohľadávky kupujúcim k dátumu obchodu.
- K dátumu vysporiadania:
 - zaúčtovanie aktíva k dátumu jeho predania podniku,
 - odúčtovanie aktíva k dátumu predania podnikom.

Ak podnik účtuje o majetku k dátumu vysporiadania, je potrebné, aby účtoval aj o všetkých zmenách reálnej hodnoty aktív medzi dátumom obchodu a dátumom vysporiadania. O zmene hodnoty sa však neúčtuje u aktív ocenených zaobstarávacou cenou alebo zostatkovou hodnotou; zmena hodnoty sa účtuje do zisku alebo straty u finančných aktív určených k obchodovaniu; zmena hodnoty sa účtuje do zisku alebo straty alebo do vlastného kapitálu u realizovateľných finančných aktív.

Podnik stráca kontrolu nad zmluvnými právami k finančnému aktívu, pokiaľ uplatní práva na výhody definované zmluvou, ak tieto práva zaniknú alebo sa ich podnik vzdá. V tomto prípade podnik odúčtuje finančné aktívum alebo jeho časť. Teda do zisku alebo do straty za účtovné obdobie sa zahrnie rozdiel medzi účtovnou hodnotou aktíva prevedeného na iný subjekt a obdržanou sumou výnosov a prípadnými úpravami účtovnej hodnoty majetku, ktoré odrážajú zmeny jeho reálnej hodnoty a ktoré sú vykazované vo vlastnom kapitále.

V prípade, že podnik previedol časť finančného aktíva na iný subjekt a časť si ponechal, je potrebné rozdeliť účtovnú hodnotu finančného aktíva na dve časti, a to na časť ponechanú a predanú, na základe ich reálnej hodnoty

k dátumu predaja. Zisk alebo strata sa zaúčtuje podľa príjmu z predanej časti.

Pokiaľ by podnik previedol kontrolu nad určitým finančným aktívom a zároveň by tým vytvoril nové finančné aktívum alebo by na seba prevzal nový finančný záväzok, toto finančné aktívum alebo záväzok by zaúčtoval v reálnej hodnote a vykázal by zisk alebo stratu z transakcie na základe rozdielu medzi výnosmi a účtovnou hodnotou predaného finančného aktíva zvýšenou o reálnu hodnotu nového finančného záväzku a zníženou o finančné aktívum.

3.2.4 Oceňovanie

Finančné aktívum alebo finančný záväzok sa pri prvotnom zaúčtovaní oceňuje obstarávacou cenou, ktorá sa väčšinou rovná reálnej hodnote protiplnenia. Zahrňujú sa sem aj transakčné náklady.

IAS 39 klasifikuje finančné aktíva z pohľadu precenenia takto:

- poskytnuté úvery a iné pohľadávky vytvorené podnikom, ktoré nie sú určené k obchodovaniu,
- investície držané do splatnosti (HTM),
- realizovateľné finančné aktíva (ASF),
- finančné aktíva a záväzky vykazované v reálnej hodnote s výsledkovým dopadom.

Podnik preceňuje finančné aktíva a deriváty, ktoré sú aktívami, reálnou hodnotou, ktorá sa už neznižuje o transakčné náklady. Výnimky tvoria:

- poskytnuté úvery a iné pohľadávky vytvorené podnikom, ktoré nie sú určené k obchodovaniu,
- investície držané do splatnosti (HTM),
- finančné aktívum, ktoré nemá kótovanú trhovú cenu na aktívnom trhu a jeho reálnu hodnotu nie je možné spoľahlivo stanoviť.

Tieto finančné aktíva sa neoceňujú reálnou hodnotou, ale zostatkovou hodnotou s použitím metódy efektívnej úrokovej sazby.

Podnik po prvotnom zaúčtovaní precení všetky finančné záväzky v cene obstarania, okrem záväzkov určených k obchodovaniu, a deriváty, ktoré

sú záväzkom. Tie sa precenia reálnou hodnotou, s výnimkou derivatových záväzkov, ktoré súvisia s nekótovaným kapitálovým nástrojom, ktorého reálnu cenu nie je možné spoľahlivo stanoviť a ktoré budú vysporiadané dodaním tohto nástroja. Tieto derivátové záväzky sa ocenia obstarávacou cenou.

3.2.5 Zníženie hodnoty finančných aktív

Ku zníženiu hodnoty finančného aktíva dochádza len v prípade existencie objektívneho dôkazu zníženia hodnoty. Znehodnocovaním finančného aktíva rozumieme:

- insolventnosť dlžníka,
- vysoká pravdepodobnosť jeho úpadku,
- zrušenie verejnej obchodovateľnosti cenných papierov eminenta v dôsledku finančných problémov,
- prepustenie zamestnancov v podniku dlžníka apod.

Všetky vyššie uvedené udalosti určujú zvýšenie kreditného rizika.

3.2.6 Zaisťovací nástroj

Potenciálna strata z opcie, ktorú jednotka upíše, by mohla byť podstatne väčšia než potenciálny zisk v hodnote súvisiacej zaisťovacej položky. Z tohto dôvodu nie je vypísaná opcia nástrojom zaistenia (hedgingu). Oproti tomu kúpená opcia má potenciálne zisky rovnajúce sa stratám alebo dokonca väčšie, má preto potenciál znížiť vystavenosť zisku alebo straty zo zmien v reálnej hodnote alebo peňažných tokoch. Preto môže spĺňať podmienky klasifikácie nástroja hedgingu.

Jeden nástroj zaistenia možno označiť za zaistenie jedného alebo viacerých typov rizík za predpokladu, že:

- hedgované riziká sa jednoznačne dajú identifikovať;
- je možné preukázať efektívnosť hedgingu;
- je možné zabezpečiť špecifické označenie nástroja hedgingu a rôzne rizikové pozície.

3.2.7 Zaisťovacie účtovníctvo

Zaisťovacie účtovníctvo existuje vďaka rôznym oceňovacím základniam používaných pre rizikovo protismerné položky. Umožňuje kompenzovať dopad z precenenia spárovaných položiek v rovnakom účtovnom období tak, aby hospodársky výsledok nebol vplyvom rozdielneho precenenia medzi jednotlivými účtovnými obdobiami rozkolísaný.

Zaisťovacie vzťahy delíme do troch skupín:

- zaistenie reálnej hodnoty,
- zaistenie peňažných tokov,
- zaistenie čistej investície do zahraničnej aktivity.

Podľa IAS 39 sa o zaisťovacom vzťahu účtuje ako o zaistení, pokiaľ sú splnené nasledujúce predpoklady:

- na začiatku transakcie existuje formálne označenie a dokumentácia o hedgingovom vzťahu a o celi pri riadení rizika a stratégii pri realizácii zaistenia. Musí obsahovať identifikáciu zaisťovacieho nástroja, hedgovanú položku alebo transakciu, podstatu zaisťovacieho rizika a spôsobu, ako bude podnik posudzovať účinnosť zaisťovacieho nástroja pri kompenzácii zmien reálnej hodnoty zaistenej položky alebo zmien peňažných tokov vyplývajúcich zo zaistenej transakcie, ktorá bude dôsledkom zaisťovacieho rizika,
- očakáva sa, že zaistenie bude pri kompenzácii zmien v reálnej hodnote alebo peňažných tokoch vysoko efektívne v súlade s pôvodne zaznamenanou stratégiou riadenia rizík pre tento konkrétny zaisťovací vzťah,
- u zaistenia peňažných tokov musí byť očakávaná transakcia, ktorá je predmetom zaistenia, vysoko pravdepodobná a musí predstavovať riziko, že v peňažných tokoch dôjde ku zmenám, ktoré v konečnom dôsledku budú mať vplyv na zisk alebo stratu,
- účinnosť zaistenia musí byť spoľahlivo merateľná,
- v priebehu účtovného obdobia je zaistenie priebežne posudzované a hodnotené ako vysoko účinné.

3.3 České účtovné štandardy

Cieľom týchto štandardov je stanoviť základné postupy účtovania derivátov za účelom docieľenia súladu pri používaní účtovných metód účtovnými jednotkami.

3.3.1 Definícia derivátu

Derivátom sa pre účely účtovníctva rozumie finančný nástroj spĺňajúci súčasne tieto podmienky (uvedené v Dodatku B):

- jeho reálna hodnota sa mení v závislosti na zmene úrokovej miery, ceny cenného papiera, ceny komodity, menového kurzu, cenného indexu, na úverovom hodnotení alebo úverovom indexe, resp. v závislosti na podobnej premennej,
- nevyžaduje počiatočnú čistú investíciu alebo vyžaduje malú počiatočnú investíciu, ktorá je nižšia, ako by sa vyžadovalo u iných druhov nástrojov, ktoré podobne reagujú na zmeny v úverových a tržných faktoroch,
- je zmluvný a vyrovnaný k budúcemu dátumu, pričom doba zjednania obchodu do jeho vysporiadania je u neho dlhšia ako u spotovej operácie.

3.3.2 Typy derivátov

Deriváty sa členia na deriváty určené k obchodovaniu a deriváty zaistovacie, tj. deriváty zjednané za účelom zaistovania. Deriváty k obchodovaniu sa považujú za špekulačné deriváty, ak sú:

- zjednané inou účtovnou jednotkou než tou, ktorá môže podľa zákona o cenných papieroch túto činnosť vykonávať, alebo
- zjednané účtovnou jednotkou, ktorá môže podľa zákona o cenných papieroch túto činnosť vykonávať, ale nie sú zjednané so zámerom tvorby derivátového trhu. Tvorbou derivátového trhu sa rozumie zjednávanie derivátov účtovnou jednotkou na základe predchádzajúcej verejnej kotácie cien účtovnou jednotkou, za ktoré je účtovná jednotka ochotná deriváty zjednať.

Z hľadiska podkladových nástrojov sa deriváty členia na úrokové, menové, akciové, komoditné a úverové.

Zaisťovacie deriváty sú deriváty, ktoré spĺňajú súčasne nasledujúce podmienky:

- odpovedajú stratégii účtovnej jednotky v riadení rizík,
- na začiatku zaistenia je zaisťovací vzťah formálne zdokumentovaný, dokumentácia obsahuje identifikáciu zaisťovaných a zaisťovacích nástrojov, vymedzenie rizika,
- zaistenie je efektívne, ak v priebehu zaisťovacieho vzťahu budú zmeny reálnych hodnôt zaisťovaného rizika v rozmedzí -80 % až -125 % zo zmeny reálnej hodnoty zaisťovacieho nástroja odpovedajúcemu zaisťovanému riziku.

Za deriváty nepovažujeme:

- repo obchody,
- zmluvy o nákupe, nájme alebo predaji majetku, a to dlhodobého hmotného alebo nehmotného; zásob (okrem niektorých komodít),
- zmluvy o nákupe, alebo predaji vlastných akcií, ktoré budú vysporiadané dodaním vlastných akcií,
- zmluvy, ktoré vyžadujú úhradu v súvislosti s klimatickými, geologickými, alebo inými fyzikálnymi faktormi, obvykle považované za poistky.

3.3.3 Vložené deriváty

Vložený derivát modifikuje vlastnosti hostiteľského nástroja.

Od hostiteľského nástroja sa oddeľuje a účtuje sa podľa ustanovenia pre deriváty, ak spĺňa:

- ekonomické vlastnosti a riziká vloženého derivátu nie sú v tesnom vzťahu s ekonomickými vlastnosťami a rizikami hostiteľského nástroja,
- finančný nástroj, ktorý má rovnaké podmienky ako vložený derivát, má spĺňať definíciu derivátu,

- hostiteľský nástroj, ktorý
 - nie je oceňovaný reálnou hodnotou
 - je oceňovaný reálnou hodnotou, ale zmeny z ocenenia sú ponechané na súvahovom účte.

3.3.4 Účtovanie

Cieľom účtovania podľa českých štandardov je poskytnúť správny obraz o udržateľnom výnose.

- úverový derivát sa zaúčtuje ako poskytnutá záruka, ak je subjekt, ktorý nakupuje riziko, zaviazaný len hrať za dlžníka, a to v prípade, že tento subjekt neplní svoje záväzky,
- úverový derivát sa zaúčtuje ako prijatá záruka, ak účtovná jednotka zjedнала tento derivát za účelom zaistenia finančného aktíva a tým, že ak neplní dlžník svoje záväzky, uhradí ich subjekt, ktorý nakupuje riziko,
- prijatá záruka sa zaúčtuje ako úverový derivát, ak ju účtovná jednotka nezjedнала za účelom zaistenia finančného aktíva.

O derivátoch sa účtuje na podsúvahových a súvahových účtoch od okamihu ich zjednania až do okamihu ich posledného vysporiadania, ukončenia, uplatnenia, predaja alebo spätného nákupu. O derivátoch zjednaných medzi rôznymi útvarmi účtovnej jednotky sa neúčtuje na podsúvahových ani na súvahových účtoch.

Od okamihu zjednania derivátov sa na podsúvahových účtoch účtujú pohľadávky a záväzky z úrokových, menových akciových, komoditných a úverových derivátov v hodnote podkladového nástroja. Môžeme ich preceniť z titulu zmien úrokovej miery, spotových menových kurzov, zmien ceny akcií a zmien ceny komodity. Podnik môže, ale nemusí tieto pohľadávky a záväzky preceňovať v podsúvahovej evidencii.

Na súvahových účtoch sa deriváty účtujú v reálnych hodnotách v českých korunách. V cudzej mene môžeme účtovať deriváty na súvahových účtoch, ak tento derivát je úrokový a zároveň z neho nie sú precenené podsúvahové pohľadávky a záväzky z titulu zmien úrokových mier.

3.3.5 Zaistovanie

Pod pojmom zaistovací nástroj sa rozumie zaistovací derivát, alebo v niektorých prípadoch iné finančné aktívum alebo záväzok, ktorý spĺňa tie isté požiadavky ako zaistovací derivát. Jeden zaistovací nástroj môže slúžiť na zaistenie viac ako jedného druhu rizika.

Zaistovacími nástrojmi môžu byť (viď Dodatok B):

- súvahové aktíva alebo záväzky,
- zmluvy, o ktorých nie je účtované na súvahových účtoch, zaväzujú obe strany a obsahujú všetky významné podmienky vrátane stanovenia množstva ceny, termínu realizácie, sankcií za nedodržanie podmienok,
- očakávané budúce transakcie zatiaľ zmluvne nepokryté, ktorých uskutočnenie je vysoko pravdepodobné.

Typy zaistovacích vzťahov

- zaistenie reálnej hodnoty: zaistenie zmien reálnej hodnoty aktíva, záväzku, skupín aktív, skupín záväzkov, pevného prísľubu, ktoré sú dôsledkom konkrétneho rizika a ktoré budú mať vplyv na zisk alebo stratu; zaistenie menového rizika pevného prísľubu môžeme účtovať ako zaistenie reálnej hodnoty alebo ako zaistenie peňažných tokov,
- zaistenie peňažných tokov: zaistenie zmien peňažných tokov, ktoré sú dôsledkom konkrétneho rizika súvisiaceho s aktívom, záväzkom alebo očakávanou transakciou, a ktoré budú mať vplyv na zisk, alebo stratu,
- zaistenie čistých investícií do cudzomenových účastí s rozhodujúcim alebo s podstatným vplyvom, prípadne zahraničné organizačné zložky.

3.4 Príklady účtovania o derivátoch

V príkladoch sú čísla a názvy účtov prevzaté z Účtovnej osnovy pre podnikateľov uvedené v Dodatku C. Pre schémy podvojného účtovníctva používame pravidlá uvedené v kapitole 2.3.

3.4.1 Účtovanie pevných termínovaných operácií

Pevné termínované operácie (PTO) majú ku dňu zjednania nulovú hodnotu. Účtujeme o nich pri precenení na reálnu hodnotu k súvahovému dňu a pri vysporiadaní kontraktu.

Tieto operácie evidujeme na účte 373 - *Pohľadávky a záväzky z pevných termínovaných operácií*. Tento účet delíme na dva analytické účty:

- 373.1 - *Pohľadávky z pevných termínovaných operácií*
- 373.2 - *Záväzky z pevných termínovaných operácií*

Súvisiace náklady a výnosy zapisujeme na účty:

- 567 - *Náklady z derivátových operácií*
- 667 - *Výnosy z derivátových operácií*

667 - V z der.op.	373.1 - Pohled. z PTO	567 - N na der.op.
precenenie na real. hodnotu (zvýšenie hodnoty)	precenenie na real. hodnotu (zníženie hodnoty)	
↔	↔	

667 - V z der.op.	373.2 - Závaz. z PTO	567 - N na der.op.
precenenie na real. hodnotu (zníženie hodnoty)	precenenie na real. hodnotu (zvýšenie hodnoty)	
↔	↔	

3.4.2 Účtovanie opcíí

Účtovné operácie vzťahujúce sa k **nakúpeným** opcíám (aktívum)

221 - Běžný účet	376 - Nakoupené opce	567 - N na der.op.
1) nákup opcie ↔		2) postúpenie opcie, uplatnenie úrok. alebo menovej opcie prepadnutie opcie ↔
667 - V z der.op.		3) precenenie na real. hodnotu (zníženie hodnoty) ↔
3) precenenie na real. hodnotu (zvýšenie hodnoty) ↔		043, 259 - Poř. FM
		2b) uplatnenie akciovej opcie ↔
		111, 131 (501, 504)
		2c) uplatnenie komodit. opcie ↔

V tomto prípade uplatnenie akciovej opcie znamená nákup akcií za realizačnú cenu. Zaúčtujú sa na účty *043, 259 Pořízení dlouhodobého resp. krátkodobého finančního majetku* poprípade na účty *063, 251* pre akcie v dlhodobom alebo krátkodobom držaní. Analogicky pri nákupe komodity na základe uplatnenia komoditnej opcie použijeme účty *111, 131 Pořízení materiálu, zboží* alebo účty *112, 132 Materiál, zboží* alebo účty *501, 504 Spotřeba materiálu, Prodané zboží*, pokiaľ nechceme evidovať nakúpené krátkodobé aktívum v súvahe.

Účtovné operácie vzťahujúce sa k **predaným** opciám (pasívum)

667 - V z der.op.	377 - Prodané opce	221 - Běžný účet
2) uplatnenie opcie, prepadnutie opcie ↔		1) predaj opcie ↔
		567 - N na der.op.
3) precenenie na real. hodnotu (zníženie hodnoty) ↔	3) precenenie na real. hodnotu (zvýšenie hodnoty) ↔	

3.4.3 Príklad - akciové opcie

V tomto príklade uvedieme podrobnejšie ilustrácie účtovného zobrazenia operácií súvisiacich s **nakupenými** akciovými opciami:

Účtovné prípady	Operácie	MD	D	Čiastka
Otvorenie účtu	1) Záloha obchod. s cen. papiermi	378	221	Z
Uzavrenie zmluvy	a) zaúčtovanie realizácie obchodu	376	378	OP
	b) predpis poplatkov	251	379	P
	c) vyrovnanie záväzkov so zaplatenou zálohou	379	378	P
	d) vrátenie zálohy	221	378	Z-P-OP
Uplatnenie CALL opcie	aa) nákup akcií za realizačnú cenu	251	221	A
	ab) zahrnutie opčnej prémie do realiz. ceny akcií	251	376	OP
Uplatnenie PUT opcie	ba) pôv. cena zaobstarania akcií	561	251	N
	bb) predaj akcií za realiz. cenu	221	661	A
	bc) zaplataenie opčnej prémie	567	376	OP
Prepadnutie opcie	Vyúčtovanie nákladov	567	376	OP

Podľa týchto operácií uvedieme zápis do účtov podľa pravidiel z kapitoly 2.3. Sú použité tieto symboly:

- PS ... počiatočný stav
- KS ... konečný stav

- CP ... cenné papiere
- BÚ ... bežný účet

Nákup a uplatnenie call opcie

378 - Jiné pohl.		221 - BÚ		376 - Nakoupené opce	
1) Z	a) OP c) P d) Z-OP-P	PS d) Z-OP-P	1) Z aa) A	a) OP	ab) OP
KS = 0		KS = PS-A-OP-P		KS = 0	

379 - Jiné závazky		251 - Majetkové CP k obchodovaniu	
c) P	b) P	PS b) P aa)A ab)OP	
	KS = 0	KS = PS+A+OP+P	

Nakúpené akcie v rámci uplatnenia call opcie sú ocenené čiastkou A+OP+P, ktorá bola uhradená z bežného účtu. Pri tejto transakcii sme nezaúčtovali žiadne náklady, ani výnosy.

Nákup a uplatnenie put opcie

378 - Jiné pohl.		221 - BÚ		376 - Nakoupené opce	
1) Z	a) OP c) P d) Z-OP-P	PS d) Z-OP-P bb) A	1) Z	a) OP	bc) OP
KS = 0		KS = PS+A-OP-P		KS = 0	

379 - Jiné závazky		251 - Majetkové CP k obchodovaniu		567 - Nákl. z derivat. operácií	
c) P	b) P	PS		bc) OP	
	KS = 0	b) P	ba) N	KS = OP	
		KS = PS +P-N			
561 - Prodané CP a podíly		661 - Tržby z prodeje CP a podílů			
ba) N			bb) A		
KS = N			KS = A		

Na bežný účet pribudla realizačná cena predaných akcií A a boli z neho uhradené poplatky P a opčné prémie OP. Pre evidenciu akcií sa na účet 251 k oceneniu akcií pripísali poplatky a zaúčtoval sa úbytok v pôvodnej nákupnej cene N. Celkové náklady spojené s transakciou sú tvorené týmto úbytkom akcií a opčnou premiou. Výnos predstavuje realizačná cena predaných akcií A. Zisk z transakcií je teda A-N-OP.

Ilustrácie účtovného zobrazenia operácií súvisiacich s **predanými** opciami:

Účtovné prípady pri	Operácie	MD	D
Uzavrenie zmluvy	a) zaúčtovanie realizácie obchodu	378	377
	b) predpis poplatkov	568	379
	c) úhrada týchto poplatkov	379	221
	d) uhradená pohľadávka z op. prémie	221	378
Uplatnenie CALL opcie majiteľom	aa) pôv. cena zaobstarania akcií	561	251
	ab) predaj akcií za realiz. cenu	221	661
	ac) zaplatenie opčnej prémie	377	667
Uplatnenie PUT opcie majiteľom	ba) nákup akcií za realizačnú cenu	251	221
	bb) opčné prémie v prospech výnosov	377	661
Prepadnutie opcie	Vyúčtovanie výnosov	377	667

Predaj a uplatnenie call opcie

378 - Jiné pohl.		221 - BÚ		377 - Prodané opce	
a) OP	d) OP	PS d) OP ab) A	c) P	ac) OP	a) OP
KS = 0		KS = PS+A +OP-P			KS = 0

379 - Jiné závazky		251 - Majetkové CP k obchodovaniu		667 - Výnosy z derivat. operací	
c) P	b) P	PS	aa) N		ac) OP
	KS = 0	KS = PS-N			KS = OP

561 - Prodané CP a podíly		568 - Ostatní fin. náklady		661 - Tržby z prodeje CP a podílů	
aa) N		b) P			ab) A
KS = N		KS = P			KS = A

Na běžný účet přibudla realizačná cena predaných akcií A v rámci uplatnenia call opcie a uhradená opčná prémie. Z běžného účtu sa zaplatili poplatky P. Na účte 251 pre evidenciu akcií sa účtuje úbytok v nákupnej cene N. Celkové náklady tvoria poplatky a úbytok N. Celkové výnosy tvorí uhradená realizačná cena A a opčná prémie OP. Zisk z transakcie je A+OP-N-P.

Predaj a uplatnenie put opcie

378 - Jiné pohl.		221 - BÚ		377 - Prodané opce	
a) OP	d) OP	PS d) OP	c) P ba) A	bb) OP	a) OP
KS = 0		KS = PS-A +OP-P			KS = 0

379 - Jiné závazky		251 - Majetkové CP k obchodovaniu	568 Ostatní fin. náklady
c) P	b) P	PS	b) P
	KS = 0	ba) A	KS = P
		KS = PS+A	

661 - Tržby z predaja CP a podílů	
	bb) OP
	KS = OP

Na bežný účet pribudla uhradená opčná prémie, platili sa z neho poplatky P a realizačná cena získaných akcií v rámci uplatnenia put opcie A, ktorá je zaznamenaná podvojne na účte 251. Náklad transakcie máme vo forme poplatkov P a výnos vo forme opčnej prémie OP. Zisk transakcie je OP-P.

Kapitola 4

Deriváty z hľadiska finančnej matematiky

4.1 Forward

Cena dodávky K

Cena dodávky K je cena príslušného podkladového aktíva k dátumu splatnosti forwardu zjednaná pri uzavretí forwardového kontraktu. Jej priebeh zostáva v čase konštantný vo výške K .

Účastníkovi v dlhej pozícii prinesie forwardový kontrakt zisk $S_T - K$ a naopak účastníkovi v krátkej pozícii $K - S_T$, kde S_T je skutočná cena podkladového aktíva v čase T .

Vstup do forwardového kontraktu je pre oboch účastníkov kontraktu bezplatný, a teda potenciálny okamžitý zisk, ktorý vyplýva z dlhej alebo z krátkej forwardovej pozície v čase uzavretia kontraktu t , musí byť nulový. Tento zisk sa nazýva **hodnota dlhej (resp. krátkej) pozície forwardu** f_t v čase t .

Cena forwardu F_t

Cena forwardu F_t v čase t je taká nová cena dodávky, ktorá by musela byť predpísaná pre tento kontrakt, pokiaľ by v čase t zmenil svojho majiteľa, teda aby už potom platilo, že $f_t = 0$. Túto cenu forwardu platí kupujúci predavajúcemu až k dátumu splatnosti kontraktu za podkladové aktívum. V okamihu uzavretia platí $F_t = K$.

Príklad: terminový menový kurz

Cena dodávky sa v prípade menového forwardu rovná terminovému menovému kurzu, ktorý sa zjednáva dopredu pre dátum splatnosti forwardu.

Napríklad kurz, za ktorý bude banka nakupovať zahraničnú menu k dátumu splatnosti forwardu za $T - t$ dní, môžeme vyjadriť vzťahom:

$$FR = \frac{SR(1 + IR^D \frac{T-t}{360})}{1 + IR^F \frac{T-t}{360}}$$

kde

IR^D ... úroková miera na domáce depozitá (vklad)

IR^F ... úroková miera na zahraničné depozitá (úver)

$T - t$... doba do realizácie kontraktu

FR ... terminový menový kurz (forwardový kurz)

SR ... spotový kurz

4.1.1 Oceňovanie forwardov

Oceňovanie forwardov slúži ako základ pre ocenenie ostatných derivátov. Pri oceňovaní derivátov je potrebné poznať spotovú a forwardovú cenu kontraktu.

Spotová cena

Spotová cena kontraktu v okamihu t je cenou podkladového aktíva na trhu v okamihu t . Je určená ponukou a dopytom na trhu.

Forwardová cena

Forwardová cena odpovedá cene futures. Na začiatku sa forwardová dohodnutá cena a tržná spotová cena rovnajú, a až v priebehu času sa tieto ceny menia a to v závislosti na zmene tržnej ceny až po dobu realizácie forwardového kontraktu.

Forwardy oceňujeme väčšinou s využitím spojitého úročenia.

Základný vzorec

Základný vzorec pre cenu forwardu k dátumu jeho zjednania t je

$$F_t = K = S_t \cdot e^{c(T-t)}$$

kde

- t ... súčasný dátum,
- T ... dátum splatnosti forwardu,
- K ... cena dodávky,
- S_t ... cena podkladového aktíva v čase t ,
- F_t ... cena forwardu v čase t ,
- c ... konštanta

V prípade menového forwardu je konštanta $c = i - i_c$, kde i je bezriziková úroková miera domácej meny a i_c je bezriziková úroková miera meny cudzej.

4.2 Futures

Cena futures kontraktu sa počas dňa mení. Na konci dňa dochádza k skutočnému fyzickému vyúčtovaniu, a to tak, že účet subjektu, ktorý je v dlhej pozícii, sa zvýši o rozdiel medzi cenou futures na konci dňa a cenou futures na konci dňa predchadzajúceho. Účet subjektu, ktorý je v krátkej pozícii sa naopak o tento rozdiel zníži. *Clearingové centrum* stanovuje ceny futures na základe tržného vzťahu medzi ponukou a dopytom.

4.2.1 Oceňovanie futures

Futures sú štandardizované forwardy a z toho dôvodu pre ne platia rovnaké princípy ako pre oceňovanie forwardov.

Cena futures sa tvorí hlavne očakávaním na budúcu spotovú cenu v dobe dodania daného aktíva. Hodnota futures a hodnota spotovej ceny sa môže líšiť, tento rozdiel sa nazýva báza. Čím bližšie je deň splatnosti kontraktu, tým nižšia je báza a v deň splatnosti je báza rovná 0.

$$\textit{báza} = \textit{spotová cena} - \textit{cena futures}$$

4.3 Swap

4.3.1 Oceňovanie swapov

Swap je súhrn niekoľkých forwardov, teda aj ocenenie swapov môžeme vyjadriť ako súčet hodnôt jednotlivých forwardov.

Oceňovanie úrokových swapov vychádza z modelu *cost of carry*. Nadležujúci príklad sa týka úrokových swapov. Vid' [3]:

Splatnosť t (roky)	6mesačný LIBOR (%)	Spotová úr. miera i_{S_t} (%)	Diskontný faktor
0,5	3,3015	3,3015	0,98389
1,0	3,4905	3,3960	0,96716
1,5	3,9942	3,5952	0,94840
2,0	3,6972	3,6207	0,93134
2,5	4,9260	3,8811	0,90920
3,0	5,4328	4,1389	0,88544
3,5	6,1112	4,4195	0,85954
4,0	6,5693	4,6870	0,83259
4,5	6,8045	4,9212	0,80559
5,0	7,1288	5,1409	0,77829

Tab. 4.3.1 Šesťmesačný LIBOR a odpovedajúca spotová úroková miera v príklade 4.3.2

Príklad 4.3.2 V tab. 4.3.1 je uvedený forwardový šesťmesačný LIBOR na DEM, odpovedajúca spotová úroková sazba a diskontný faktor. Napríklad pre splatnosť 1,5 roku máme:

- sazba 3,9942% platí pol roka od počiatku budúceho okamžiku za 1 rok,
- LIBOR a spotová sazba i_{S_t} sú zviazané vzťahom:

$$\left(1 + \frac{0.033960}{2}\right)^2 \left(1 + \frac{0.039942}{2}\right) = \left(1 + \frac{0.035952}{2}\right)^3$$

- diskontný faktor je

$$\frac{1}{(1 + 0.035952)^{\frac{3}{2}}}$$

Splatnosť t (roky)	Objem swapu (DEM)	Pevný úrok (%)	Finančné toky				Počiatočná hodnota	
			6mes. LIBOR (%)	Pevný úrok (DEM)	6mes. LIBOR (DEM)	Diskon. faktor v_t	Pevný úrok (DEM)	6mes. LIBOR (DEM)
0,5	10 mil		3,3015		165 075	0,98389		162 416
1,0	10 mil	5,1080	3,4905	510 800	174 525	0,96716	494 023	168 793
1,5	10 mil		3,9942		199 710	0,94840		189 405
2,0	10 mil	5,1080	3,6972	510 800	184 860	0,93134	494 023	172 167
2,5	10 mil		4,9260		246 300	0,90920		223 936
3,0	10 mil	5,1080	5,4328	510 800	271 640	0,88544	494 023	240 522
3,5	10 mil		6,1112		305 560	0,85954		262 640
4,0	10 mil	5,1080	6,5693	510 800	328 465	0,83259	494 023	273 475
4,5	10 mil		6,8045		340 225	0,80559		274 083
5,0	10 mil	5,1080	7,1288	510 800	356 440	0,77829	494 023	277 414
							2 244 870	2 244 849

Tab. 4.3.3 Oceňenie kupónového úrokového swapu v príklade 4.3.2

Pomocou týchto údajov môžeme oceniť napríklad 5-ročný kupónový úrokový swap s objemom 10 mil. DEM s pevnou úrokovou mierou (ročne) proti 6-mesačnému LIBORu (polročne). Pomocou porovnania počiatočných hodnôt oboch swapových partnerov v tab. 4.3.3 stanovíme pevnú úrokovú mieru vo výške 5,1080 %.

4.4 Opcia

Opčná prémie

Opčná prémie je obvykle splatná v okamihu zjednania opcie. Cena tejto prémie je určovaná vzťahom medzi ponukou a dopytom. Skladá sa z dvoch častí:

- **vnútorná hodnota opcie** je daná tým, akú by mala opcia cenu, keby vypršala v okamihu t . V tomto okamihu je pre *call opciu*

$$\max(0, S_t - K)$$

a pre *put opciu*

$$\max(0, K - S_t)$$

- **časová hodnota opcie** vyjadruje investorom ocenenú šancu, že daná opcia bude v dobe svojej splatnosti poskytovať zisk, teda bude mať nenulovú vnútornú hodnotu. V okamihu splatnosti opcie je časová hodnota 0.

opčná prémie = vnútorná hodnota opcie + časová hodnota opcie.

4.4.1 Put - call parita

Put - call parita je termín na označenie vzťahu medzi opčnými prémiami, v ktorom put a call opcie majú rovnaké podkladové aktívum, rovnakú realizačnú cenu a rovnakú dobu splatnosti. Pre európsku opciu má tvar:

$$P_t = C_t + K.e^{-r(T-t)} - S_t$$

kde

P_t ... cena put opcie v čase t

C_t ... cena call opcie v čase t

r ... bezriziková úroková miera

T ... doba splatnosti

S_t ... aktuálna spotová cena podkladového aktíva v čase t

K ... realizačná cena podkladového aktíva

4.4.2 Black-Scholesova formula

Modely oceňovania opcií sú vhodné k určovaniu rovnovážnych opčných prémii v čase t .

Základné predpoklady modelu:

- promptný trh podkladových aktív je dokonalý, teda neexistujú transakčné náklady, neexistujú dane, likvidita aktív je okamžitá,
- v dobe splatnosti sa neočakávajú žiadne ďalšie finančné toky spojené s podkladovým aktívom,
- na trhu existuje bezriziková úroková miera r na dobu do splatnosti opcie, za túto sazbu je možné požičať ľubovoľný kapitál
- podkladové aktíva a opcie je možné ľubovoľne deliť (nie je problém kúpiť napríklad 1/100 akcie),
- na trhu neexistuje možnosť arbitráže, tj. pokiaľ nejaké aktívum A je možné vyjadriť ako lineárnou kombináciou iných aktív na trhu $A = \alpha_1 A_1 + \alpha_2 A_2 + \dots + \alpha_n A_n$, potom cena tohto aktíva A je v každom okamihu lineárnou kombináciou cien aktív A_1, A_2, \dots, A_n
- cena podkladového aktíva v S_t sa riadi týmto stochastickým procesom

$$dS_t = \mu S_t dt + \sigma S_t dz$$

,

kde

μ ... miera zisku podkladového aktíva,

σ ... volatilita jeho ceny,

z ... veličina riadiaca sa Wienerovým procesom.

Europská call opcia, ktorá nevypláca dividendy

Cena call opcie odpovedá rozdielu medzi kurzom akcie a súčasnou hodnotou realizačnej ceny. Black - Scholesova metóda vyjadruje matematicky opčnú prémii ako funkciu piatich premenných. Rovnica oceňuje právo kúpiť akciu za cenu K v čase $T - t$:

$$C_t = S_t \Phi(d_1) - K e^{-r(T-t)} \Phi(d_2)$$

$$d_1 = \frac{\ln \frac{S_t}{K} + (r + \frac{\sigma^2}{2})(T - t)}{\sigma \sqrt{T - t}}$$

$$d_2 = \frac{\ln \frac{S_t}{K} + (r - \frac{\sigma^2}{2})(T - t)}{\sigma \sqrt{T - t}} = d_1 - \sigma \sqrt{T - t}$$

$$\Phi(d) = \frac{1}{\sqrt{2\pi}} \int_{-\infty}^d e^{-\frac{x^2}{2}} dx$$

kde

C_t ... cena opčnej prémie call opcie

S_t ... momentálna cena podkladového aktíva

K ... realizačná cena

$T - t$... doba do splatnosti

r ... bezriziková úroková miera

σ ... smerodajná odchýlka (volatilita) ceny podkladového inštrumentu

$\Phi(\cdot)$... distribučná funkcia normovaného normálneho rozdelenia

Put opcia

Aplikáciou put-call parity

$$P_t = C_t + K e^{-r(T-t)} - S_t$$

dostávame pre europskú put opciu, ktorá nevypláca dividendy:

$$P_t = K e^{-r(T-t)} \Phi(-d_2) - S_t \Phi(-d_1) = K e^{-r(T-t)} [1 - \Phi(d_2)] - S_t [1 - \Phi(d_1)]$$

4.4.3 Mertonov model

Tento model rozširuje Black-Scholesov model o vyplácanie dividend.

$$C_t = S_t e^{-div(T-t)} \Phi(d_1) - K e^{-r(T-t)} \Phi(d_2)$$

$$d_1 = \frac{\ln \frac{S}{K} + (r - div + \frac{\sigma^2}{2})(T-t)}{\sigma \sqrt{T-t}}$$

$$d_2 = d_1 - \sigma \sqrt{T-t}$$

kde

div ... miera dividend

Dodatok A

Český účetní standard pro podnikatele č. 009 - Deriváty

1. Cíl

Cílem tohoto standardu je stanovit podle zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen "zákon") a vyhlášky č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou podnikateli účtujícími v soustavě podvojného účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen "vyhláška") základní postupy při účtování derivátů za účelem docílení souladu při používání účetních metod účetními jednotkami.

2. Obsahové vymezení

Pro účely tohoto standardu se využívá obsahové vymezení derivátů uvedené v § 52 a 53 vyhlášky.

3. Postup účtování

Pro postupy účtování neupravené v § 52 a 53 vyhlášky se přiměřeně použijí postupy účtování podle vyhlášky č. 501/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou bankami a jinými finančními institucemi, ve znění pozdějších předpisů, a *Českých účetních standardů pro finanční instituce*.

Dodatok B

Český účetní standard pro finanční instituce č. 110 - Deriváty

1. Derivátem se pro účely účetnictví rozumí finanční nástroj (finančním nástrojem se rozumí jakákoliv právní skutečnost, na jejímž základě vzniká finanční aktivum jednoho subjektu a finanční závazek nebo kapitálový nástroj jiného subjektu) současně splňující tyto podmínky:
 - a) jeho reálná hodnota se mění v závislosti na změně úrokové míry, ceny cenného papíru, ceny komodity, měnového kurzu, cenového indexu, na úvěrovém hodnocení (ratingu) nebo úvěrovém indexu, resp. v závislosti na podobné proměnné,
 - b) nevyžaduje počáteční čistou investici nebo vyžaduje malou počáteční čistou investici, která je nižší než by se vyžadovalo u jiných druhů nástrojů, které podobně reagují na změny v úvěrových a tržních faktorech,
 - c) je smluven a vyrovnán k budoucímu datu, přičemž doba sjednání obchodu do jeho vypořádání je u něho delší než u spotové operace.
2. Derivát má dva nebo více podkladových nástrojů (pozic) a je požadováno či umožněno čisté vypořádání či je umožněna dodávka podkladového nástroje, při které se situace příjemce podstatně neliší od situace při čistém vypořádání.
3. Za deriváty se nepovažují:

- a) repo obchody,
- b) smlouvy o nákupu, nájmu (pronájmu) nebo prodeji dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku, zásob s výjimkou komodit, se kterými se obchoduje nebo může obchodovat na sekundárním trhu, např. zemědělské produkty, nerostné produkty (včetně ropy), drahé kovy a energie, kdy jedna ze smluvních stran je oprávněna finančně se vypořádat. Výjimka se nevztahuje na smlouvy o komoditách uzavřené za účelem koupě, prodeje nebo užívání komodity, u nichž se očekává, že budou vypořádány dodáním komodity,
- c) smlouvy o nákupu nebo prodeji vlastních akcií, které budou vypořádány dodáním vlastních akcií,
- d) smlouvy, které vyžadují úhradu v souvislosti s klimatickými, geologickými nebo jinými fyzikálními faktory, obvykle považované za pojistky. Splatná částka v těchto případech vychází z výše ztráty vzniklé v účetní jednotce.

- 4. Deriváty zahrnují pevné termínové operace a opce.
- 5. Pevnými termínovými operacemi se rozumí forwardy, futures a swapy.
- 6. Opcemi se rozumí finanční nástroje, ze kterých kupujícímu opce plyne užitek z příznivého vývoje cen podkladových nástrojů, ale které ho při nepříznivém vývoji cen podkladových nástrojů negativně neovlivní.
- 7. Deriváty se člení na deriváty k obchodování a deriváty zajišťovací (tj. deriváty sjednané za účelem zajišťování). Deriváty k obchodování se považují za spekulativní deriváty, pokud jsou:
 - a) sjednány jinou účetní jednotkou než tou, která může podle zákona o cenných papírech tuto činnost vykonávat, nebo
 - b) sjednány účetní jednotkou, která může podle zákona o cenných papírech tuto činnost vykonávat, ale nejsou sjednány se záměrem tvorby derivátového trhu. Tvorbou derivátového trhu se rozumí sjednávání derivátů účetní jednotkou na základě předchozí veřejné kotace cen účetní jednotkou (cena bid, cena offer, popř. cena ask), za které je účetní jednotka ochotna deriváty sjednat.
- 8. Z hlediska podkladových nástrojů se deriváty člení na deriváty úrokové, měnové, akciové, komoditní a úvěrové.

9. Úrokový derivát (derivát s úrokovými nástroji) je finanční nástroj, který se skládá ze dvou či více podkladových úrokových nástrojů, které jsou pouze v jedné měně, a jehož reálná hodnota není ovlivněna rizikovou úrokovou mírou určitého subjektu. Za úrokové deriváty se považují i forwardové termínové vklady.
10. Měnový derivát (derivát s měnovými nástroji) je finanční nástroj, který se skládá ze dvou či více podkladových úrokových nástrojů, které jsou alespoň ve dvou měnách, a jehož reálná hodnota není ovlivněna rizikovou úrokovou mírou určitého subjektu.
11. Akciový derivát (derivát s akciovými nástroji) je finanční nástroj, který se skládá alespoň z jednoho podkladového akciového nástroje, příp. také z jednoho či více podkladových úrokových nástrojů, nikoliv však podkladového komoditního nástroje, a jehož reálná hodnota není ovlivněna rizikovou úrokovou mírou určitého subjektu.
12. Komoditní derivát (derivát s komoditními nástroji) je finanční nástroj, který se skládá alespoň z jednoho podkladového komoditního nástroje, případně také z jednoho či více podkladových úrokových či akciových nástrojů, a jehož reálná hodnota není ovlivněna rizikovou úrokovou mírou určitého subjektu.
13. Úvěrový derivát (derivát s úvěrovými nástroji) je finanční nástroj, který se skládá ze dvou či více podkladových úrokových nástrojů, případně také z jednoho či více podkladových akciových či komoditních nástrojů, a jehož reálná hodnota je ovlivněna rizikovou úrokovou mírou určitého subjektu. Dále platí:
 - a) účetní jednotka zaúčtuje úvěrový derivát jako poskytnutou záruku, jestliže jako subjekt nakupující riziko je pouze zavázána hradit za dlužníka v případě, jestliže tento subjekt neplní své závazky,
 - b) účetní jednotka zaúčtuje úvěrový derivát jako přijatou záruku, jestliže sjednala úvěrový derivát za účelem zajištění finančního aktiva s tím, že neplní-li dlužník své závazky, uhradí je subjekt nakupující riziko,
 - c) účetní jednotka zaúčtuje přijatou záruku jako úvěrový derivát, jestliže ji nesjednala za účelem zajištění finančního aktiva.

14. V některých případech může být derivát součástí složeného finančního nástroje, který zahrnuje jak hostitelský nástroj, tak i derivát (tzv. vložený derivát), který ovlivňuje peněžní toky nebo z jiného hlediska modifikuje vlastnosti hostitelského nástroje. Vložený derivát se odděluje od hostitelského nástroje a účtuje se podle ustanovení pro deriváty, jestliže jsou splněny současně tyto podmínky:
- a) ekonomické vlastnosti a rizika vloženého derivátu nejsou v těsném vztahu s ekonomickými vlastnostmi a riziky hostitelského nástroje,
 - b) finanční nástroj se stejnými podmínkami jako vložený derivát by jako samostatný nástroj splňoval definici derivátu,
 - c) hostitelský nástroj není oceňován reálnou hodnotou nebo je oceňován reálnou hodnotou, ale změny z ocenění jsou ponechány na rozvahovém účtu.
15. Ekonomické vlastnosti a rizika vloženého derivátu nejsou v těsném vztahu s ekonomickými vlastnostmi a riziky hostitelského nástroje a vložený derivát se od hostitelského nástroje odděluje např. v případě
- prodejní opce vložené do kapitálového nástroje,
 - kupní opce vložené do kapitálového nástroje,
 - měnové opce vložené do úrokového nástroje,
 - opce na prodloužení splatnosti přesahující splatnost úrokového hostitelského nástroje, pokud při splatnosti úrokového hostitelského nástroje neexistuje korekce na tržní úrokovou míru,
 - derivátu, kterým se mění úrokový hostitelský nástroj na nástroj s charakteristikami kapitálového nástroje nebo komodity,
 - derivátu, který je vložen do úrokového nástroje, čímž umožňuje konvertovat úrokový nástroj na kapitálový nástroj,
 - kupní nebo prodejní opce na úrokový nástroj emitovaný s velkým diskontem či premií, s výjimkou opcí s realizační cenou rovnající se ceně pořízení úrokového nástroje zvýšené nebo snižené o úrokové výnosy nebo náklady,
 - úvěrového derivátu vloženého do hostitelského nástroje.
16. Ekonomické vlastnosti a rizika vloženého derivátu jsou v těsném vztahu s ekonomickými vlastnostmi a riziky hostitelského nástroje a vložený derivát se od hostitelského nástroje neodděluje např. v případě

- úrokového swapu vloženého do úrokového nástroje,
 - úrokové opce vložené do úrokového nástroje, jestliže je při pořízení opce mimo peníze,
 - měnového swapu nebo forwardu vloženého do úrokového nástroje,
 - opce na předčasné splacení hostitelského nástroje s realizační cenou, která za běžných okolností nepovede ke značným ziskům nebo ztrátám.
17. Úvěrový derivát, o kterém se účtuje jako o záruce, se v případě, že je součástí složeného finančního nástroje (např. úvěrový dluhopis tj. dluhopis s vloženým úvěrovým derivátem), od hostitelského nástroje oddělí a zaúčtuje se na podrozvahových účtech jako záruka.
 18. O derivátech se účtuje na podrozvahových i rozvahových účtech od okamžiku jejich sjednání do okamžiku posledního vypořádání, ukončení, uplatnění, prodeje nebo zpětného nákupu. O derivátech sjednaných mezi různými útvary účetní jednotky se na podrozvahových ani na rozvahových účtech neúčtuje.
 19. Na podrozvahových účtech se účtují od okamžiku sjednání derivátu pohledávky a závazky z úrokových, měnových, akciových, komoditních a úvěrových derivátů v hodnotě podkladového nástroje. Tyto pohledávky a závazky se dále přeceňují z titulu změn rizikových i bezrizikových úrokových měr, spotových měnových kurzů, změn cen akcií a změn cen komodit. Účetní jednotka může rozhodnout, že tyto pohledávky a závazky nebude přeceňovat z titulu změn bezrizikových úrokových měr. Účetní jednotky, kterým není stanovena právním předpisem povinnost dodržovat kapitálovou přiměřenost, nemusí podrozvahové pohledávky a závazky přeceňovat.
 20. Na rozvahových účtech se deriváty účtují v reálných hodnotách vyjádřených v Kč, pokud dále není stanoveno jinak.
 21. V cizí měně je možné na rozvahových účtech derivát účtovat, jestliže jsou splněny současně tyto podmínky:
 - a) jde o úrokový derivát v cizí měně,
 - b) účetní jednotka nepřeceňuje podrozvahové pohledávky a závazky z tohoto úrokového derivátu z titulu změn úrokových měr. Jde-li o zajišťovací úrokový derivát a účetní jednotka použije metodu zajištění

reálné hodnoty, v cizí měně se účtuje o reálné hodnotě tohoto derivátu. Použije-li účetní jednotka metodu zajištění peněžních toků, v cizí měně se účtuje o nabíhající nejbližší čisté poskytnuté či přijaté úrokové platbě a v Kč se účtuje o zbývajících částech reálné hodnoty derivátu. Nejde-li o zajišťovací úrokový derivát, kurzové rozdíly z tohoto derivátu jsou součástí nákladů nebo výnosů na derivátové operace.

22. V případě přijetí nebo dodání podkladového nástroje se účtuje ve sjednané ceně upravené o reálnou hodnotu pevné termínové operace nebo vnitřní hodnotu opce (vnitřní hodnotou se u kupní opce rozumí rozdíl mezi spotovou cenou podkladového nástroje a realizační cenou v okamžiku uplatnění opce v případě, je-li tento rozdíl kladný; u prodejní opce rozdíl mezi realizační cenou a spotovou cenou podkladového nástroje, je-li tento rozdíl kladný). Vypořádané změny reálných hodnot burzovních derivátů jsou zaúčtovány na účtu marží (účtová skupina 31, např. účet Zúčtování marží burzovních derivátů).
23. Do nákladů (účtová skupina 61, např. účet Náklady na derivátové operace) nebo do výnosů (účtová skupina 71, např. účet Výnosy z derivátových operací) jsou v okamžiku ocenění derivátů (prováděném k okamžiku uskutečnění účetního případu (zpravidla denně), k datu sestavení účetní závěrky, výkazů podle zvláštních právních předpisů) účtovány ztráty nebo zisky vzniklé ze změn reálných hodnot, a to odděleně podle:
 - a) derivátů k obchodování včetně vložených derivátů neoddělovaných od hostitelských nástrojů přeceňovaných na reálnou hodnotu, které nejsou v těsném vztahu s ekonomickými vlastnostmi a riziky hostitelského nástroje a jsou k obchodování,
 - b) spekulativních derivátů včetně vložených derivátů neoddělovaných od hostitelských nástrojů přeceňovaných na reálnou hodnotu, které nejsou v těsném vztahu s ekonomickými vlastnostmi a riziky hostitelského nástroje a nejsou k obchodování.
24. Deriváty sjednanými za účelem zajišťování (zajišťovací deriváty) se rozumí deriváty, které splňují současně tyto podmínky:
 - a) odpovídají strategii účetní jednotky v řízení rizik,
 - b) na počátku zajištění je zajišťovací vztah formálně zdokumentován, dokumentace obsahuje identifikaci zajišťovaných a zajišťovacích ná-

strojů, vymezení rizika, které je předmětem zajištění, přístup k zjištění a doložení efektivity zajištění,

c) zajištění je efektivní, jestliže v průběhu zajišťovacího vztahu budou změny reálných hodnot zajišťovacích nástrojů odpovídající zajišťovanému riziku (popř. celkové změny reálných hodnot zajišťovacích nástrojů) v rozmezí minus 80 % až minus 125 % změn reálných hodnot zajišťovaných nástrojů odpovídajících zajišťovanému riziku. Účetní jednotka zjišťuje, zda zajištění je efektivní na počátku zajištění a dále efektivnost zajištění posuzuje alespoň k datu sestavení řádné, mimořádné a mezitímní účetní závěrky, k datu sestavení výkazů podle zvláštních právních předpisů.

Derivát označený účetní jednotkou za sjednaný za účelem zajišťování, který nesplňuje některou z výše uvedených podmínek, se účtuje jako derivát k obchodování.

25. Zajišťovacím nástrojem se rozumí zajišťovací derivát nebo v omezených případech jiné finanční aktivum nebo závazek splňující shodné požadavky jako zajišťovací derivát. Finanční aktivum nebo závazek, které nemají charakter derivátu, je možné použít jako zajišťovací nástroj pouze pro zajišťování měnového rizika. Jeden zajišťovací nástroj může sloužit pro zajištění více než jednoho druhu nebo kategorie rizika. Pro účely zajišťovacího vztahu je možné použít pouze část zajišťovacího nástroje.
26. Zajišťovanými nástroji mohou být
- a) rozvahová aktiva nebo závazky, nebo jejich části,
 - b) právně vynutitelné smlouvy, o nichž není účtováno na rozvahových účtech, zavazující obě strany a obsahující všechny významné podmínky včetně stanovení množství, ceny, termínu realizace, sankcí za nedodržení podmínek,
 - c) očekávané budoucí transakce dosud smluvně nepokryté, jejichž uskutečnění je vysoce pravděpodobné. Určení, že uskutečnění očekávané budoucí transakce je vysoce pravděpodobné, není založeno výhradně jen na záměru účetní jednotky. Je nutné při tom také zvážit určité zjevné skutečnosti, např. obchodní plán účetní jednotky, četnost obdobných transakcí v minulosti, finanční a provozní schopnost účetní jednotky provést tuto transakci, rozsah ztrát a škod, které by mohly

nastat při neuskutečnění této transakce, možnost použít ke stejným účelům jiný druh transakcí s podstatně rozdílnými charakteristikami. Identifikaci očekávané budoucí transakce v dokumentaci účetní jednotka provede i z hlediska času, kdy by se transakce měla uskutečnit (není nezbytné stanovit přesný okamžik uskutečnění, je nutné stanovit a zdokumentovat alespoň období, např. čtvrtletí, během něhož se uskutečnění transakce očekává). Pro identifikaci očekávané budoucí transakce se nepovažuje za dostatečné stanovit např. pouze určité procento z předpokládaného nákupu nebo prodeje uskutečněného během určitého období.

27. Zajišťované nástroje mohou mít charakter:
- a) jednotlivého aktiva, závazku, právně vynutitelné smlouvy či očekávané budoucí transakce, nebo
 - b) skupiny aktiv, skupiny závazků, právně vynutitelných smluv či očekávaných budoucích transakcí s obdobnými charakteristikami, u nichž je předmětem zajištění stejný druh a kategorie rizika.
28. Účetní jednotka přestane účtovat o derivátu jako o zajišťovacím derivátu, jestliže nastane některá z těchto událostí: a) uplyne doba platnosti zajišťovacího derivátu nebo je tento derivát prodán, ukončen nebo uplatněn,
- b) zajištění již nespĺňuje podmínky pro zahrnutí derivátu do zajišťovacích derivátů,
 - c) již se nepředpokládá, že dojde k realizaci právně vynutitelné smlouvy nebo očekávané budoucí transakce.
29. Pro zajišťovací deriváty se používají účetní metody podle typu zajišťovacího vztahu, kterým může být buď
- a) zajištění reálné hodnoty, nebo
 - b) zajištění peněžních toků, anebo
 - c) zajištění čisté investice spojené s cizoměnovými účastmi s rozhodujícím nebo podstatným vlivem.
30. Zajištěním reálné hodnoty se rozumí zajištění změn reálné hodnoty aktiva, závazku (nebo části tohoto aktiva nebo závazku), skupin aktiv, skupin závazků, které jsou důsledkem konkrétního rizika a které budou mít vliv na zisk nebo ztrátu.

31. Zajišťovaný nástroj může být:
- oceňován reálnou hodnotou se současným zachycením rozdílů z ocenění na účtech nákladů nebo výnosů,
 - neoceňován reálnou hodnotou; pak je při použití zajištění reálné hodnoty ocenění tohoto aktiva nebo závazku po dobu trvání zajištění upraveno o změny v jejich reálné hodnotě, které odpovídají zajišťovaným rizikům, a tyto změny jsou účtovány v okamžiku ocenění do nákladů nebo výnosů, a to podle charakteru zajišťovaného rizika (např. úrokové náklady nebo výnosy, ztráty nebo zisky z kurzových rozdílů),
 - oceňován reálnou hodnotou a změny z ocenění jsou ponechány na rozvahovém účtu v účtové skupině 56; pak jsou při použití zajištění reálné hodnoty změny reálných hodnot zajišťovaného nástroje odpovídající zajišťovaným rizikům po dobu trvání zajištění převedeny z tohoto účtu do nákladů nebo výnosů, a to podle charakteru zajišťovaného rizika. Na stejné účty nákladů nebo výnosů, kde se účtují změny reálných hodnot zajišťovaných nástrojů, se účtují:
 - změny reálných hodnot zajišťovacích nástrojů, pokud efektivnost zajištění byla splněna při zohlednění celkových změn reálných hodnot zajišťovacích nástrojů,
 - změny reálných hodnot zajišťovacích nástrojů odpovídající zajišťovanému riziku, pokud efektivnost zajištění byla splněna při zohlednění změn reálných hodnot zajišťovacích nástrojů odpovídajících zajišťovanému riziku. Změny reálných hodnot zajišťovacích nástrojů, které neodpovídají zajišťovanému riziku se v tomto případě účtují do nákladů (účtová skupina 61) nebo výnosů (účtová skupina 71).
32. Zajištěním peněžních toků se rozumí zajištění změn peněžních toků, které jsou důsledkem konkrétního rizika souvisejícího s právně vynutitelnou smlouvou, očekávanou budoucí transakcí, se skupinami aktiv, skupinami závazků, právně vynutitelnými smlouvami či očekávanými budoucími transakcemi s obdobnými charakteristikami, u nichž je předmětem zajištění stejný druh a kategorie rizika. Zisky nebo ztráty vzniklé po dobu trvání zajištění ze změn reálných hodnot zajišťovacích derivátů sjednaných v rámci zajištění peněžních toků, které odpovídají zajištěným rizikům, jsou ponechány v rozvaze (účtová skupina 56). Do nákladů nebo výnosů jsou zúčtovávány ve stejných obdobích, kdy jsou zúčtovávány náklady nebo výnosy spojené se zajišťovanými nástroji.

Zisky nebo ztráty vzniklé ze změn reálných hodnot zajišťovacích derivátů sjednaných v rámci zajištění peněžních toků, které odpovídají nezajištěným rizikům, jsou zúčtovány v okamžiku ocenění do nákladů (účtová skupina 61) nebo výnosů (účtová skupina 71).

33. Zajištěním čistých investic do cizoměnových účastí s rozhodujícím nebo podstatným vlivem se rozumí zajištění se proti měnovému riziku plynoucímu z těchto účastí. Zisky nebo ztráty vzniklé po dobu trvání zajištění ze změn reálných hodnot těchto zajišťovacích derivátů odpovídající měnovému riziku jsou ponechány v rozvaze (účtová skupina 56). Do nákladů nebo výnosů jsou zúčtovány ve stejném období, kdy jsou zúčtovány náklady nebo výnosy spojené s odúčtováním zajišťovaných čistých investic do cizoměnových účastí. Zisky nebo ztráty vzniklé ze změn reálných hodnot těchto zajišťovacích derivátů, které odpovídají jinému než měnovému riziku, jsou zúčtovány v okamžiku ocenění do nákladů nebo výnosů.
34. Marže v hotovosti složené pro burzovní deriváty se účtují na rozvahovém účtu (účtová skupina 31, např. účet Zúčtování marží burzovních derivátů) na samostatných analytických účtech pro futures a pro opce, a dále v členění na marže v hotovosti složené pro burzovní deriváty na vlastní účet a pro burzovní deriváty pro klienta. Účtují se zde také vypořádané změny reálných hodnot burzovních derivátů. O maržích složených v cenných papírech se účtuje i nadále na účtech, kde o nich bylo účtováno před poskytnutím.
35. Marže v hotovosti složené pro mimoburzovní deriváty se účtují na rozvahových účtech v účtové třídě 1 a 2 (účtová skupina 13, např. účet Ostatní pohledávky za jinými bankami, jde-li o marže složené u bank; účtová skupina 21, např. účet Ostatní pohledávky za klienty, jde-li o marže složené u jiných subjektů než bank). O maržích složených v cenných papírech se účtuje i nadále na účtech, kde o nich bylo účtováno před poskytnutím.
36. Marže v hotovosti přijaté pro mimoburzovní deriváty se účtují na rozvahových účtech v účtové třídě 1 a 2 (účtová skupina 13, např. účet Ostatní závazky vůči bankám, jde-li o marže přijaté od bank; účtová skupina 22, např. účet Běžné účty klientů, jde-li o marže přijaté od jiných subjektů než bank). O maržích přijatých v cenných papírech se

úctuje v reálné hodnotě na podvahovém účtu pro přijaté kolaterály (účtová skupina 97).

37. Změny reálných hodnot všech derivátů sjednaných za účelem zajištění (zajištění peněžních toků, zajištění reálné hodnoty) se účtují na příslušné účty v účtové skupině 56. Zisky a ztráty z přecenění derivátů se při vypořádání zúčtují s příslušnými účty v účtové skupině 61 - Náklady na finanční činnosti nebo 71 - Výnosy z finančních činností.

Dodatok C

Smerná účtová osnova pre podnikateľov

Účtová trieda 0 - DLOUHODOBÝ MAJETEK

01 – Dlouhodobý nehmotný majetek

- 011 – Zřizovací výdaje
- 012 – Nehmotné výsledky výzkumu a vývoje
- 013 – Software
- 014 – Ocenitelná práva
- 015 – Goodwill
- 019 – Jiný dlouhodobý nehmotný majetek

02 – Dlouhodobý hmotný majetek odpisovaný

- 021 – Stavby
- 022 – Samostatné movité věci a soubory movitých věcí
- 025 – Pěstitelské celky trvalých porostů
- 026 – Základní stádo a tažná zvířata
- 027 – Oceňovací rozdíl k nabytému majetku
- 029 – Jiný dlouhodobý hmotný majetek

03 – Dlouhodobý hmotný majetek neodepisovaný

- 031 – Pozemky
- 032 – Umělecká díla a sbírky

04 – Nedokončený dlouhodobý nehmotný a hmotný majetek a pořizovaný dlouhodobý finanční majetek

- 041 – Pořízení dlouhodobého nehmotného majetku
- 042 – Pořízení dlouhodobého hmotného majetku
- 043 – Pořízení dlouhodobého finančního majetku

05 – Poskytnuté zálohy na dlouhodobý majetek

- 051 – Poskytnuté zálohy na dlouhodobý nehmotný majetek
- 052 – Poskytnuté zálohy na dlouhodobý hmotný majetek
- 053 – Poskytnuté zálohy na dlouhodobý finanční majetek

06 – Dlouhodobý finanční majetek

- 061 – Podíly v ovládaných a řízených osobách
- 062 – Podíly v účetních jednotkách pod podstatným vlivem
- 063 – Ostatní cenné papíry a podíly
- 065 – Dluhové cenné papíry držené do splatnosti
- 066 – Půjčky ovládaným a řízeným osobám a účetním jednotkám pod podstatným vlivem
- 067 – Ostatní půjčky
- 069 – Jiný dlouhodobý finanční majetek

07 – Oprávky k dlouhodobému nehmotnému majetku

- 071 – Oprávky ke zřizovacím výdajům
- 072 – Oprávky k nehmotným výsledkům výzkumu a vývoje
- 073 – Oprávky k software
- 074 – Oprávky k ocenitelným právům
- 075 – Oprávky ke goodwillu
- 079 – Oprávky k jinému dlouhodobému nehmotnému majetku

08 – Oprávky k dlouhodobému hmotnému majetku

- 081 – Oprávky ke stavbám
- 082 – Oprávky k SMV a souborům movitých věcí
- 085 – Oprávky k pěstitelským celkům trvalých porostů
- 086 – Oprávky k základnímu stádu a tažným zvířatům
- 087 – Oprávky k oceňovacímu rozdílu k nabytému maj.
- 089 – Oprávky k jinému dlouhodobému hmotnému majetku

09 – Opravné položky k dlouhodobému majetku

- 091 – Opravná položka k dlouhodobému nehmotnému majetku
- 092 – Opravná položka k dlouhodobému hmotnému majetku

093 – Opravná položka k dlouhodobému nedokončenému nehmotnému majetku

094 – Opravná položka k dlouhodobému nedokončenému hmotnému majetku

095 – Opravná položka k poskytnutým zálohám

096 – Opravná položka k dlouhodobému finančnímu majetku

Účtová třída 1 - ZÁSObY

11 – Materiál

111 – Pořízení materiálu

112 – Materiál na skladě

119 – Materiál na cestě

12 – Zásoby vlastní výroby

121 – Nedokončená výroba

122 – Polotovary vlastní výroby

123 – Výrobky

124 – Zvířata

13 – Zboží

131 – Pořízení zboží

132 – Zboží na skladě a v prodejnách

139 – Zboží na cestě

15 – Poskytnuté zálohy na zásoby

151 – Poskytnuté zálohy na zásoby

19 – Opravné položky k zásobám

191 – Opravná položka k materiálu

192 – Opravná položka k nedokončené výrobě

193 – Opravná položka k polotovarům vlastní výroby

194 – Opravná položka k výrobkům

195 – Opravná položka ke zvířatům

196 – Opravná položka ke zboží

197 – Opravná položka k poskytnutým zálohám na zásoby

Účtová třída 2 – FINANČNÍ ÚČTY

21 – Peníze

211 – Pokladna

213 – Ceniny

22 – Účty v bankách

221 – Bankovní účty

23 – Krátkodobé bankovní úvěry

231 – Krátkodobé bankovní úvěry

232 – Eskontní úvěry

24 – Krátkodobé finanční výpomoci

241 – Emitované krátkodobé dluhopisy

249 – Ostatní krátkodobé finanční výpomoci

25 – Krátkodobý finanční majetek

251 – Majetkové cenné papíry k obchodování

252 – Vlastní akcie a vlastní obchodní podíly

253 – Dluhové cenné papíry k obchodování

255 – Vlastní dluhopisy

256 – Dluhové cenné papíry se splatností do jednoho roku držené do splatnosti

257 – Ostatní cenné papíry k obchodování

259 – Pořizování krátkodobého finančního majetku

26 – Převody mezi finančními účty

261 – Peníze na cestě

29 – Opravné položky ke krátk. fin. majetku

291 – Opravná položka k majetkovým cenným papírům

Účtová třída 3 – ZÚČTOVACÍ VZTAHY

31 – Pohledávky (krátkodobé i dlouhodobé)

311 – Odběratelé

313 – Pohledávky za eskontované cenné papíry

314 – Poskytnuté provozní zálohy

315 – Ostatní pohledávky

32 – Závazky (krátkodobé)

321 – Dodavatelé

322 – Směnky k úhradě

324 – Přijaté provozní zálohy

325 – Ostatní závazky

33 – Zúčtování se zaměstnanci a institucemi

331 – Zaměstnanci

333 – Ostatní závazky k zaměstnancům

335 – Pohledávky za zaměstnanci

336 – Zúčtování s institucemi sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění

34 – Zúčtování daní a dotací

341 – Daň z příjmů

342 – Ostatní přímé daně

343 – Daň z přidané hodnoty

345 – Ostatní daně a poplatky

346 – Dotace ze státního rozpočtu

347 – Ostatní dotace

349 – Pomocný účet k DPH

35 – Pohledávky za společníky, za účastníky sdružení a za členy družstva

351 – Pohledávky za ovládanými a řízenými osobami

352 – Pohledávky za účetními jednotkami pod podstatným vlivem

353 – Pohledávky za upsaný vlastní kapitál

354 – Pohledávky za společníky při úhradě ztráty

355 – Ostatní pohledávky za společníky a členy družstva

358 – Pohledávky k účastníkům sdružení

36 – Závazky ke společníkům, k účastníkům sdružení a ke členům družstva

361 – Závazky k ovládaným a řízeným osobám

362 – Závazky k účetním jednotkám pod podstatným vlivem

364 – Závazky ke společníkům při rozdělování zisku

- 365 – Ostatní závazky ke společníkům a členům družstva
- 367 – Závazky z upsaných nesplacených cenných papírů a vkladů
- 368 – Závazky k účastníkům sdružení

37 – Jiné pohledávky a závazky

- 371 – Pohledávky z prodeje podniku
- 372 – Závazky z koupě podniku
- 373 – Pohledávky a závazky z pevných termínovaných operací
- 374 – Pohledávky z pronájmu
- 375 – Pohledávky z emitovaných dluhopisů
- 376 – Nakoupené opce
- 377 – Prodané opce
- 378 – Jiné pohledávky
- 379 – Jiné závazky

38 – Přejícné účty aktiv a pasiv

- 381 – Náklady příštích období
- 382 – Komplexní náklady příštích období
- 383 – Výdaje příštích období
- 384 – Výnosy příštích období
- 385 – Příjmy příštích období
- 388 – Dohadné účty aktivní
- 389 – Dohadné účty pasivní

39 – Opravná položka k zúčtovacím vztahům a vnitřní zúčtování

- 391 – Opravná položka k pohledávkám
- 395 – Vnitřní zúčtování
- 398 – Spojovací účet při sdružení

Účtová třída 4 – KAPITÁLOVÉ ÚČTY A DLOUHODOBÉ ZÁVAZKY

41 – Základní kapitál a kapitálové fondy

- 411 – Základní kapitál
- 412 – Emisní ážio
- 413 – Ostatní kapitálové fondy
- 414 – Oceňovací rozdíly z přecenění majetku a závazků
- 418 – Oceňovací rozdíly z přecenění při přeměnách

419 – Změny základního kapitálu

42 – Fondy ze zisku a převedené výsledky hospodaření

- 421 – Zákonný rezervní fond
- 422 – Nedělitelný fond
- 423 – Statutární fondy
- 428 – Nerozdělený zisk minulých let
- 429 – Neuhrazená ztráta minulých let

43 – Výsledek hospodaření

- 431 – Výsledek hospodaření ve schvalovacím řízení

45 – Rezervy

- 451 – Rezervy zákonné
- 453 – Rezerva na daň z příjmů
- 459 – Ostatní rezervy

46 – Dlouhodobé bankovní úvěry

- 461 – Bankovní úvěry

47 – Dlouhodobé závazky

- 471 – Dlouhodobé závazky k ovládaným a řízeným osobám
- 472 – Dlouhodobé závazky k účetním jednotkám pod podstatným vlivem
- 473 – Emitované dluhopisy
- 474 – Závazky z pronájmu
- 475 – Dlouhodobé přijaté zálohy
- 478 – Dlouhodobé směnky k úhradě
- 479 – Jiné dlouhodobé závazky

48 – Odložený daňový závazek a pohledávka

- 481 – Odložený daňový závazek a pohledávka

49 – Individuální podnikatel

- 491 – Účet individuální podnikatele

Účtová třída 5 – NÁKLADY

50 – Spotřebované nákupy

- 501 – Spotřeba materiálu
- 502 – Spotřeba energie
- 503 – Spotřeba ostatních neskladovatelných dodávek
- 504 – Prodané zboží

51 – Služby

- 511 – Opravy a udržování
- 512 – Cestovné
- 513 – Reprezentace
- 518 – Ostatní služby

52 – Osobní náklady

- 521 – Mzdové náklady
- 522 – Příjmy společníků a členů družstva ze závislé činnosti
- 523 – Odměny členům orgánů společnosti a družstva
- 524 – Zákonné sociální pojištění
- 525 – Ostatní sociální pojištění
- 526 – Sociální náklady individuálního podnikatel
- 527 – Zákonné sociální náklady
- 528 – Ostatní sociální náklady

53 – Daně a poplatky

- 531 – Daň silniční
- 532 – Daň z nemovitostí
- 538 – Ostatní daně a poplatky

54 – Jiné provozní náklady

- 541 – Zůstatková cena prodaného dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku
- 542 – Prodaný materiál
- 543 – Dary
- 544 – Smluvní pokuty a penále
- 545 – Ostatní pokuty a penále
- 546 – Odpis pohledávky
- 548 – Ostatní provozní náklady
- 549 – Manka a škody

55 – Odpisy, rezervy, komplexní náklady příštích období a opravné položky provozních nákladů

- 551 – Odpisy dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku
- 552 – Tvorba a zúčtování zákonných rezerv
- 554 – Tvorba a zúčtování ostatních rezerv
- 555 – Tvorba a zúčtování komplexních nákladů příštích období
- 557 – Zúčtování oprávkky k oceňovacímu rozdílu k nabytému majetku
- 558 – Tvorba a zúčtování zákonných opravných položek
- 559 – Tvorba a zúčtování opravných položek

56 – Finanční náklady

- 561 – Prodané cenné papíry a podíly
- 562 – Úroky
- 563 – Kurzové ztráty
- 564 – Náklady z přecenění cenných papírů
- 566 – Náklady z finančního majetku
- 567 – Náklady z derivátových operací
- 568 – Ostatní finanční náklady
- 569 – Manka a škody na finančním majetku

57 – Rezervy a opravné položky finančních nákladů

- 574 – Tvorba a zúčtování finančních rezerv
- 579 – Tvorba a zúčtování opravných položek

58 – Mimořádné náklady

- 581 – Náklady na změnu metody
- 582 – Škody
- 584 – Tvorba a zúčtování mimořádných rezerv
- 588 – Ostatní mimořádné náklady
- 589 – Tvorba a zúčtování opravných položek

59 – Daně z příjmů a převodové účty

- 591 – Daň z příjmů z běžné činnosti – splatná
- 592 – Daň z příjmů z běžné činnosti – odložená
- 593 – Daň z příjmů z mimoř. činnosti – splatná
- 594 – Daň z příjmů z mimoř. činnosti – odložená
- 595 – Dodatečné odvody daně z příjmů
- 596 – Převod podílu na výsledku hospodaření společníkům

- 597 – Převod provozních nákladů
- 598 – Převod finančních nákladů

Účtová třída 6 –VÝNOSY

60 – Tržby za vlastní výkony a zboží

- 601 – Tržby za vlastní výrobky
- 602 – Tržby z prodeje služeb
- 604 – Tržby za zboží

61 – Změny stavu zásob vlastní činnosti

- 611 – Změna stavu nedokončené výroby
- 612 – Změna stavu polotovarů vlastní výroby
- 613 – Změna stavu výrobků
- 614 – Změna stavu zvířat

62 – Aktivace

- 621 – Aktivace materiálu a zboží
- 622 – Aktivace vnitropodnikových služeb
- 623 – Aktivace dlouhodobého nehmotného majetku
- 624 – Aktivace dlouhodobého hmotného majetku

64 – Jiné provozní výnosy

- 641 – Tržby z prodeje dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku
- 642 – Tržby z prodeje materiálu
- 644 – Smluvní pokuty a úroky z prodlení
- 646 – Výnosy z odepsaných pohledávek
- 648 – Ostatní provozní výnosy

66 – Finanční výnosy

- 661 – Tržby z prodeje cenných papírů a podílů
- 662 – Úroky
- 663 – Kurzové zisky
- 664 – Výnosy z přecenění cenných papírů
- 665 – Výnosy z dlouhodobého finančního majetku
- 666 – Výnosy z krátkodobého finančního majetku
- 667 – Výnosy z derivátových operací

668 – Ostatní finanční výnosy

68 – Mimořádné výnosy

681 – Výnosy ze změny metody

688 – Ostatní mimořádné výnosy

69 – Převodové účty

697 – Převod provozních výnosů

698 – Převod finančních výnosů

Účtová třída 7 – ZÁVĚRKOVÉ A PODROZVAHOVÉ ÚČTY

70 – Účty rozvahové

701 – Počáteční účet rozvahový

702 – Konečný účet rozvahový

71 – Účet zisku a ztrát

710 – Účet zisku a ztrát

75 až 79 Podrozvahové účty

Účtová třída 8 a 9 – VNITROPODNIKOVÉ ÚČETNICTVÍ

Literatúra

- [1] Strouhal J.: *Deriváty v účetnictví podnikatelů*, CP Books, Brno, 2005.
- [2] Dvořáková D.: *Finanční účetnictví a výkaznictví podle mezinárodních standardů IAS/IFRS*, Computer Press, Brno, 2006.
- [3] Cipra T.: *Matematika cenných papírů*, HZ Praha, 2000.
- [4] Cipra T.: *Praktický průvodce finanční a pojistnou matematikou*, EKOP-RESS, Praha, 2005.